

T. C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YURT DIŞINDAKİ TÜRK ÇOCUKLARINA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

ALMANYA'DA YAŞAYAN TÜRK EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARININ
İKİ DİLLİLİĞİNE YÖNELİK TUTUMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİLAN ÇİFTÇİ ERTÜRK

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET ÖZDEMİR

TEMMUZ 2022

T. C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YURT DIŞINDAKİ TÜRK ÇOCUKLARINA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

ALMANYA'DA YAŞAYAN TÜRK EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARININ
İKİ DİLLİLİĞİNE YÖNELİK TUTUMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİLAN ÇİFTÇİ ERTÜRK

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET ÖZDEMİR

TEMMUZ 2022

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Dilan ÇİFTÇİ ERTÜRK

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans tez çalışmam boyunca tezin hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZDEMİR'e, çalışmalarımın her aşamasında bana büyük sabır, fedakârlık ve destek gösteren ve bilgisinden faydalandığım canım eşim Yunus ERTÜRK'e ve anketlerimin yapılmasında organizasyon sağlayan canım annem Hüzün ÇİFTÇİ ve babam Erhan ÇİFTÇİ'ye teşekkür eder, ayrıca çalışmama ait anket sorularını cevaplayan Heidelberg'de yaşayan Türk ebeveynlerine teşekkür ederim.

ÖN SÖZ

Dil öğrenimi bir insana çok yönlü fayda sağlamaktadır. Bir dil öğrenmek, sadece bir iletişim aracı edinmek değildir. Bununla birlikte, o dilin ait olduğu kültürü tanımak, iş hayatında fayda sağlamak, farklı kültürlerle hoşgörölü ve empatik yaklaşmayı da öğrenmektir. 1960'lı yıllardan beri, özellikle önce Almanya'ya başlayan işçi göçünden itibaren, dünyada Türkiye dışında yaşayan Türk vatandaşlarının sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Yurt dışındaki Türkler arasında iki dillilik oranı da buna paralel olarak artış göstermektedir. Göç eden bu vatandaşlarımızın Türkiye ile bağlarının kopmaması ve Türk kültürünün devamlılığı için dillerini kaybetmemeleri büyük önem taşımaktadır. Farklı kurumlar ve dernekler kendi dil ve kültürlerinin devamlılığı için yurt dışındaki vatandaşlarına bu anlamda destek sağlamaktadırlar. Bu çalışmada Almanya'daki Türk ebeveynlerin çocuklarının Türkçe öğrenmesine ve iki dilliliğe ilişkin tutumları araştırma konusu olarak belirlenmiştir. Elde edilen bulgulardan Türk kültürüne ve memleketine bağın hala çok güçlü olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak Türkçe öğrenimine destek ve gayrette eksiklerin olduğu görölmüştür. Araştırmadan elde edilen bulguların ve onlara dayalı olarak sunulan önerilerin yurt dışındaki Türkler ve ilgili kurumlara fayda sağlayacağı umut edilmektedir. Türkçeye ve Türk kültürüne sahip çıkmak en temel görevimiz olmalıdır.

ÖZET

ALMANYA’DA YAŞAYAN TÜRK EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARININ İKİ DİLLİLİĞİNE YÖNELİK TUTUMLARI

Dilan ÇİFTÇİ ERTÜRK, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZDEMİR

Sakarya Üniversitesi, 2022.

Yurt dışında yaşayan Türklerin sayısının gün geçtikçe artması ile birlikte, dil ediniminde zorluk yaşayan Türk vatandaşlarının sayısında da bir artış görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, Almanya’da çocuklarını iki dilli olarak yetiştiren Türk ebeveynlerin iki dilliliğe yönelik tutumlarını saptamak ve bu konuda alan yazına katkıda bulunmaktır. Bununla birlikte, çalışma gelecek kuşaklarda Türkçe dilinin devamlılığını ve doğru kullanımını sağlamak için hangi çalışmaların geliştirilmesi gerektiği konusunda da katkı sağlayacaktır. Nitel bir çalışma olan bu araştırmanın çalışma grubunu; 2022 yılında Almanya’nın Baden-Württemberg eyaletinde bulunan Heidelberg şehrinde yaşayan katılmaya gönüllü 28 Türk aile oluşturmaktadır. Ulaşılabilir evren ise çocuğu olan Türk ailelerdir. Orada yaşayan aileler arasından rastgele örnekleme yöntemi ile 28 aile seçilmiştir. Araştırmada yurt dışındaki Türk ebeveynlerin iki dilliliğe yönelik tutumlarını ortaya koymak amacı ile 28 aile ile “yarı yapılandırılmış görüşme” yapılmıştır. Görüşmeler anket formunda yazılı olarak kayıt altına alınmıştır ve içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir.

Araştırmanın sonucu ebeveynlerin tamamının çocuklarının iki dilli büyütmesini istediğini göstermektedir. Ayrıca katılımcılar çoğunluk olarak kendileri ve çocukları için iki dilliliği bir avantaj olarak görmektedir. Ek olarak, ebeveynlerin, çocuklarının Türkçe öğrenmelerini istemelerine rağmen, çabalarının eksik kaldığı ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, evde Türkçe konuşma sürelerinde düşüş görülmektedir. Ayrıca, katılımcılar arasında cinsiyet gibi farklı değişkenlerin olmasına rağmen cevaplarda önemli bir farklılık görülmemektedir.

Araştırma bulgularına dayalı olarak araştırmanın sonunda ebeveynler, çocuklar ve kurumlar için farklı önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Almanya’daki Türkler, İki dillilik, Ebeveyn tutumları.

ABSTRACT

THE ATTITUDE OF TURKISH PARENTS LIVING IN GERMANY TOWARDS BILINGUALISM OF THEIR CHILDREN

Dilan ÇİFTÇİ ERTÜRK, Master Thesis

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Mehmet ÖZDEMİR

Sakarya University, 2022.

As the number of Turkish people living abroad rises day by day, there is also an increase in the number of Turkish citizens having difficulty in language acquisition. The aim of this research is to determine the attitude of Turkish parents, living in Germany and raising their children bilingually, towards bilingualism and to contribute to the related literature. Additionally, this work will make contributions on deciding which studies should be developed to provide the continuity and the proper usage of the Turkish language by the future generations. The focus group of this basic qualitative research work consists of 28 voluntary Turkish families, living in the city of Heidelberg of the province of Baden-Württemberg in Germany in the year 2022. The population of the study comprises families with children. Among the families living there, 28 families were chosen by means of random sampling method. In order to determine the attitude of Turkish parents living abroad towards bilingualism, 28 families were semi-structured interviewed. The interview was documented in writing through the questionnaire and analysed with the content analysis method.

The solution of the research shows that the absolute amount of the parents wants to raise their children bilingually. Moreover, the participants regard bilingualism as an advantage for them and their children. In addition, although the parents want their children to learn Turkish, it comes in sight that they make the slightest effort. Furthermore, the Turkish talktime at home decreases. Finally, in contravention of the changing factors, such as gender, among the participants, there aren't significant differences between the answers.

Based on the results, different suggestions for the parents, children and institutions were placed at the end of the research.

Keywords: Turkish people in Germany, Bilingualism, Parents' attitude.

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
FOTOĞRAF / RESİMLER LİSTESİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR	xii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem durumu	1
1.2. Araştırmanın amacı ve önemi.....	2
1.3. Problem cümlesi	3
1.4. Alt problemler.....	3
1.5. Varsayımlar	3
1.6. Sınırlılıklar.....	3
1.7. Tanımlar.....	4
BÖLÜM II	5
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
2.1. Dil	5
2.1.1. Dil ve Beyin.....	5
2.1.2. Dil Edinimi	7
2.1.3. Ana Dil ve Ana Dili Kavramları.....	8

2.1.4. Çok Dillilerde Beyin Aktiviteleri	8
2.2. İki Dillilik	9
2.2.1. İki Dilliliğin Avantajları	10
2.2.2. İki Dilliliğin Dezavantajları.....	10
2.3. Göç Kavramı ve Almanya'ya Göç	11
2.3.1. Günümüzde Göçmen Alımında Değişime Sebep Olan Etkenler ve Nitelikli İşçi Alımının Ortaya Çıkması.....	13
2.3.2. Almanya'da Yaşayan Kuşaklar	16
2.4. Yurt dışındaki Türklerin İki Dilliliğe Yönelik Tutumları	18
2.4.1. Yurt dışındaki Türk Öğrencilerin Eğitim Öğretimde Yaşadıkları Sorunlar	20
2.4.2. Ebeveynlerin İki Dilliliğe Yönelik Tutumları ile İlgili Araştırmalar	22
BÖLÜM III.....	24
YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırmanın yöntemi.....	24
3.2. Araştırmanın evreni, örnekleme ve çalışma grubu.....	24
3.3. Veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri.....	27
3.4. Verilerin analizi	27
BÖLÜM IV.....	28
BULGULAR	28
4.1. Katılımcıların iki dilliliğe ilişkin görüşleri.....	28
4.1.1. Katılımcıların iki dilliliğin avantajlarına ilişkin görüşleri.....	28
4.1.2. Katılımcıların iki dilliliğin dezavantajlarına ilişkin görüşleri	30
4.2. Katılımcıların Türk çocukların iki dilli büyütülmesine ilişkin görüşleri.....	31
4.2.1. Katılımcıların çocuklarını iki dilli büyütme oranları.....	33
4.3. Katılımcıların çocuklarının iki dilli büyütülmesine ilişkin görüşleri	34
4.3.1. Katılımcıların çocuklarının iki dilli büyütülmesinin avantajlarına ilişkin görüşleri ..	34
4.3.2. Katılımcıların çocuklarını iki dilli büyütülmesinin dezavantajlarına ilişkin görüşleri	36

4.3.3.Katılımcıların çocuklarını iki dilli büyütmek istemelerine ilişkin görüşleri	37
4.4. Katılımcıların çocuklarının Türkçe öğrenimlerine katkıda bulunma yöntemleri	39
4.4.1.Katılımcıların çocuklarını Türkçe kurslara gönderme oranı	41
4.4.2.Katılımcıların çocukları ile evde Türkçe konuşma süreleri.....	41
BÖLÜM V	43
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	43
5.1. Sonuç ve tartışma.....	43
5.1.1. Katılımcıların iki dilliliğe yönelik görüşlerine ilişkin sonuçlar.....	44
5.1.2. Katılımcıların Türk çocukların iki dilli büyütülmesine yönelik görüşlerine ilişkin sonuçlar.....	45
5.1.3. Katılımcıların çocuklarının iki dilli büyütülmesine yönelik görüşlerine ilişkin sonuçlar.....	46
5.1.4. Katılımcıların çocuklarının Türkçe öğrenimlerine katkıda bulunma yöntemlerine ilişkin sonuçlar.....	47
5.2. Öneriler.....	47
5.2.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler.....	48
5.2.2. Gelecek araştırmalara yönelik öneriler.....	48
KAYNAKLAR.....	50
EKLER	55

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Sağ Ve Sol Beynin Sorumlu Olduğu Alanları	6
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Farklı Değişkenlere Göre Dağılımları.....	24
Tablo 3. Katılımcıların Almanya'daki Türk Çocukların İki Dilli Büyütülmesine İlişkin Görüşleri	32

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Almanya'daki Türk nüfusunun 2001-2020 yılları arası sayısal verileri.....	13
Şekil 2. Almanya eğitim sistemi.....	17
Şekil 3. Almanya'daki kuşaklar.....	18
Şekil 4. Katılımcıların iki dilliliğin avantajlarına ilişkin görüşleri.....	28
Şekil 5. Katılımcıların iki dilliliğin dezavantajlarına ilişkin görüşleri	30
Şekil 6. Almanya'daki Türk ebeveynlerin çocuklarını iki dilli büyütme oranı.....	33
Şekil 7. Almanya'daki Türk ebeveynlerin iki dilliliğin çocukları için oluşturduğu avantajlara ilişkin görüşleri	34
Şekil 8. Almanya'daki Türk ebeveynlerin iki dilliliğin çocukları için oluşturduğu dezavantajlara ilişkin görüşleri.....	36
Şekil 9. Almanya'daki Türk ebeveynlerin çocuklarının Türkçe öğrenmelerini istemelerine ilişkin sebepleri.....	37
Şekil 10. Almanya'daki Türk ebeveynlerin çocuklarının Türkçe öğrenimlerine katkıda bulunma yöntemleri.....	39
Şekil 11. Almanya'daki Türk ebeveynlerin çocuklarını Türkçe kursuna gönderme oranı .	41
Şekil 12. Almanya'daki Türklerin evde Türkçe konuşma süreleri.....	42

FOTOĞRAF / RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Beyinde Broca ve Wernicke alanların yerleri ve sinyallerin yolu.....	6
Resim 2. Erken ve geç çok dillilikte beyin aktiviteleri.....	8
Resim 3. Almanya'ya gelen işçiler.....	12

SİMGELER VE KISALTMALAR

TDK	Türk Dil Kurumu
D1	Birinci Dil
D2	İkinci Dil
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development - İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilat

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde önce yapılan çalışmanın konusu kısaca tanıtılmış, ardından araştırmanın problem durumu, amacı ve önemi, problem cümlesi, alt problemleri, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımları ifade edilmiştir.

1.1. Problem durumu

Dil bir toplumun sahip olduğu kültürel ve manevi değerlerin sonraki kuşaklara aktarımı konusunda en önemli unsurlardan biridir (Baştuğ ve Kara, 2018). Toplum, sahip olduğu değerleri koruyabilmek için, öncelikli olarak dilini muhafaza edebilmeli ve gelecek nesillere dilinin ve kültürünün aktarımını sağlayabilmelidir.

Küreselleşen dünya ile birlikte, insanlar başta iş olmak üzere farklı amaçlar ile çeşitli ülkelere yerleşmeye ve buralarda yaşamaya başlamışlardır (Sönmez, 2020). Bu ülkelerin kültürlerine uyum sağlamaya, dillerini öğrenmeye ve oradaki yeni dili öğrenmeye çalışmışlardır. Bununla birlikte, kendi kültürlerini de yaşatmaya devam etmekten vazgeçmemişlerdir. İşte bu noktada iki dillilik kavramı ortaya çıkmıştır. Aileler, çocuklarının hem yaşadıkları ülkenin dilini öğrenmesini sağlayarak o ülkeye uyumunu kolaylaştırmak istemiş, hem de kendi dillerini de öğrenmelerini sağlayarak kendi kültürlerinin aktarımını sağlamışlardır. Böylelikle tüm dünyada iki veya çok dillilik hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir ve sadece tek dilli bir toplum bulmak imkansızlaşmıştır (Grosjean, 1982).

Ancak iki dil, din ve ırk arasında kalan aileler, iki dilliliğe yönelik farklı tutumlar geliştirmişlerdir. Bu tutumlar, iki dilliliğin avantaj ve dezavantajlarından etkilenerek ebeveynlerin iki dilliliğe olan bakış açılarını etkilemiştir. İki dilliliğin avantajları, artan beyin aktivitesi, özgüven artışı gibi birçok sebepten oluşurken, dezavantajları iki dilde de yeterince kelime haznesinin gelişmemesi gibi sebeplerle sınırlıdır (Baumgart ve Billick,

2018). Bundan dolayı, dil öğrenmek her geçen gün daha fazla önem kazanmış ve birçok meslekte zorunluluk haline gelmiştir. Buna rağmen, yurt dışındaki vatandaşlarımız dil öğrenimine karşı farklı tutumlar geliştirmişlerdir.

Alanyazın incelendiğinde, öğrencilerin ve çocukların iki dilliliğe yönelik tutumlarının çok fazla araştırma konusu olduğu görülmüştür, fakat ebeveynlere yönelik araştırmaların kısıtlı kaldığı tespit edilmiştir. Oysa ebeveynlerin tutumları nesilden nesile, kültür, din ve dil aktarımının sağlanmasında etkili olan en önemli unsurlardan biridir. Bu çerçevede çalışmanın amacı, Almanya’da çocuklarını iki dilli olarak yetiştiren Türk ebeveynlerin iki dilliliğe yönelik tutumlarını saptamak ve bu eksikliğin giderilebilmesine katkıda bulunmaktır.

1.2. Araştırmanın amacı ve önemi

Bu çalışmanın temel amacı, Almanya’da çocuklarını iki dilli olarak yetiştiren Türk ebeveynlerin iki dilliliğe yönelik tutumlarını saptamaktır. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki hedeflere ulaşılmaya çalışılmıştır:

1. Ebeveynlerin tutumlarını etkileyen faktörleri belirlemek,
2. Yeni kuşakta dil edinim seviyesini belirlemek,
3. Gelecek kuşaklarda dil edinimini desteklemek için ne tür çalışmaların yapılabileceğini belirlemek.

Almanya’da çocuklarını iki dilli olarak yetiştiren Türk ebeveynlerin iki dilliliğe yönelik tutumlarını saptamak, Türkçe öğretimi konusunda ne tür tutumların etkin olduğunu tespit etmeye katkı sağlamaktır. Bununla birlikte, gelecek kuşaklarda Türkçe dilinin devamlılığını ve doğru kullanımını sağlamak için hangi çalışmaların geliştirilmesi gerektiği konusunda da katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda çalışma;

1. Kısa sürede tutumları tespit ederek, ebeveynlerin ve farklı kurumların ne gibi çalışmalar yaparak çocuklara, iki dillilik ile ilgili katkıda bulunacağı konusunda destek sağlayacağından dolayı işlevsel,
2. Türkçe Öğretimi konusunda ebeveynlerin tutumlarına yönelik çalışmalar kısıtlı olduğu için özgün,
3. İlk kuşaklardan ziyade ikinci ve üçüncü kuşağa yönelik olduğu için güncel,

4. Canlı örneklerin tutumlarını inceleyerek, hangi tutumların olumlu veya olumsuz yönde dil edinimini etkilediğini doğrudan tespit ettiği için kullanışlıdır.

1.3. Problem cümlesi

Almanya’da yaşayan Türk ebeveynlerin, çocuklarının iki dilliliğine yönelik tutumları nelerdir?

1.4. Alt problemler

1. Ebeveynlerin tutumları hangi faktörlerden etkilenmektedir? Kuşaklara göre ne ölçüde değişmektedir?
2. Ebeveynler iki dilli büyüyen çocuklarını avantajlı mı, yoksa dezavantajlı mı görmektedirler?
3. Ebeveyn tutumlarına paralel olarak, ebeveynlerin çocuklarının dil gelişimi için çabaları ne ölçüdedir?
4. Ebeveyn tutumlarını değiştirmek veya desteklemek için ne tür çalışmalar yapılmalıdır?

1.5. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan Türk ebeveynleri soruları cevaplarken gerçekleri yansıtmaktadırlar.
2. Araştırma esnasında kullanılan görüşme formu araştırmanın amacına uygundur.
3. Araştırma esnasında görüşme yapılan aileler, evreni yeterince temsil etmektedirler.

1.6. Sınırlılıklar

1. Bu çalışmanın kapsamı ebeveyn tutumları ile sınırlıdır.

2. Bu çalışma Almanya'nın Baden-Württemberg eyaletinde bulunan Heidelberg şehrinde yaşayan 28 Türk aileden oluşan çalışma grubu ile sınırlıdır.
3. Bu çalışma nitel araştırma yöntemi olan fenomenoloji yaklaşımı ile gerçekleştirildiğinden çalışmaya ait bulgular çalışma grubunda yer alan bireylerin deneyimleri ile sınırlıdır.
4. COVID-19 salgını sebebi ile çalışma yüz yüze değil, çevrimiçi görüşme yöntemi ile sınırlandırılmıştır.

1.7. Tanımlar

Türk: Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan, Türkçenin değişik lehçelerini konuşan soy ve bu soydan olan kimse.

Ebeveyn: Ortak olarak bir yavruyu yetiştiren anne ve baba.

İki Dillilik: İki dilli bireylerin iki dili de ana dilleri gibi kullanabilecek beceriye sahip olmaları durumudur.

Tutumları: Ailelerin çocuklarının iki dilli büyümesine yönelik olumlu ve olumsuz bakış açılarıdır.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Dil

Birçok farklı tanımı olmasına rağmen, dili en basit şekilde insanların anlaşabilmesini sağlayan bir iletişim kanalı olarak tanımlamak mümkündür. Türk Dil Kurumu (TDK) (1969) dili “insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma” olarak tanımlamaktadır. Dil ayrıca bir ülke ve milletin temel unsurudur (Oruç, 2016). Dilin var olması ile birlikte, insanlar gelişim sağlayacak kapasiteye sahip olmuşlardır. Hem bilgi ve birikimlerini yeni nesillere aktarma fırsatı bulmuşlar, hem de dini ve kültürel unsurların nesilden nesile taşınmasını sağlamışlardır.

Muharrem Ergin (2009)’e göre dil insanlar arasında iletişimi sağlayan tabii bir vasıta, canlı bir varlık ve herkesin kabul ettiği gizli bir antlaşma sistemidir. Ayrıca dil bir milletin varlığını ve devamlılığını sağlayan en büyük dayanaktır. Toplumun üyeleri dili kullanarak canlı tutmaktadırlar. Bunun yanı sıra, bir dili öğrenen birey sorgulamadan kelimelerin anlamlarını kabul ederek ve öğrenerek ifade etmektedir.

Ayrıca, König (1991)’in de belirttiği gibi dil toplum tarafından paylaşılan bir olgudur. Yani toplumdaki bireyler yaşadıkları toplumun dilini konuşma anına uygun olarak kullanmaktadırlar.

2.1.1. Dil ve Beyin

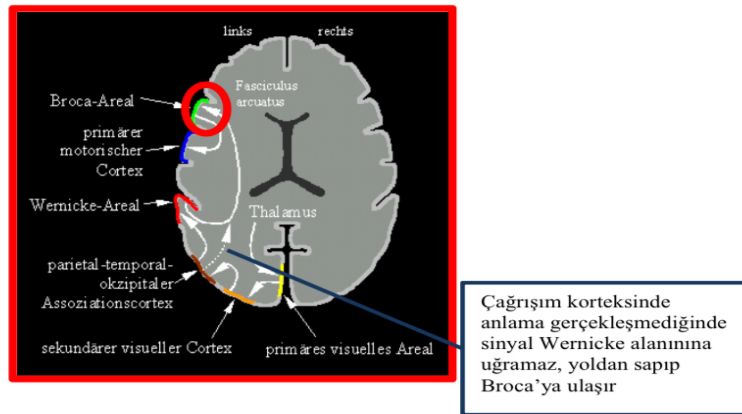
Pierre Broca beynin bazı bölgelerinin dil yetisinden sorumlu olduğunu yıllar önce yaptığı beyin araştırmaları neticesinde öne sürmüştür (Broca, 1861’den aktaran Saville-Troike, 2012). Araştırmalar sonucunda da, kendi adının verildiği Broca alanının beynin sol bölümünde yer aldığı ve konuşmanın merkezi olduğu ortaya çıkmıştır. Wernicke alanı ise dili anlamadan sorumlu bölgedir. Ayrıca, sol beyin sesbilim, yapıbilim, sözdizim, işlevsel

sözcük, sesin yükselip alçalması, ses sistemi ve sözcük bilgisi gibi alanlardan sorumludur (Obler and Gjerlow, 1999'dan aktaran Saville-Troike, 2012). Sağ beyin ise, sözel olmayan bilgiler, görsel-mekansal bilgiler, tonlama, mecazi anlam ve iki anlamlılık, edimsel kabiliyetler ve birkaç sözcük bilgisinin merkezidir (Altmışdört, 2013).

Tablo 1

Sağ Ve Sol Beynin Sorumlu Olduğu Alanları (Obler and Gjerlow, 1999'dan aktaran Saville-Troike, 2012)

SOL BEYİN	SAĞ BEYİN
Sesbilim	Sözel olmayan bilgiler
Yapıbilim	Görsel-mekansal bilgiler
Sözdizim	Tonlama
İşlevsel sözcük	Mecaz anlam
Sesin yükselip alçalması	İki anlamlılık
Ses sistemi	Edimsel kabiliyet
Sözcük bilgisi	Birkaç sözcük bilgisinin merkezi

Resim 1. Beyinde Broca ve Wernicke alanların yerleri ve sinyallerin yolu (Pınar, Y., Kubilay Pınar, N. ve Çetintaş, B., 2015)

Beyin çalışmalarının sonuçlarının birçoğu, hasarlar sonrasında oluşan hata ve sorunlardan elde edilmektedirler. Marc Dax 1836 yılında Fransa'da bir toplantıda afazi adı verilen,

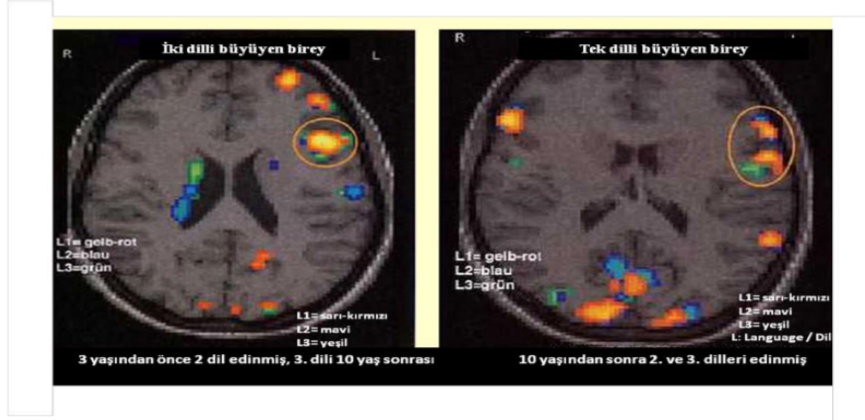
beyinde hasar sonrası gelişen konuşma kaybından bahsetmiştir. Araştırmacı, beyin hasarı gelişen bir hastanın hasarlı bölgesi ve konuşma kaybının arasında bağ kurarak, bölgelerin görevlerini açıklama imkanı bulmuştur (Marc Dax, 1836'dan aktaran Altmışdört, 2013). Bunun yanı sıra, Marc Dax sol beyinde oluşan hasarların sağ beyinde hasar oluşturmadığını tespit ederek, günümüzde de bilinen iki yarım kürenin fiziksel olarak simetrik ancak işlevsel olarak asimetrik olduklarını yıllar öncesinde ortaya koymuştur.

2.1.2. Dil Edinimi

Öncelikle dil ediniminin nasıl gerçekleştiği üzerinde durulması gerekmektedir. Bebekler, etraflarından duydukları sesleri taklit yolu ile dil edinimini gerçekleştirirler. Yapılan birçok çalışma, bebeklerin beyninin insan kaynaklı seslere diğer seslere göre daha yüksek tepki verdiğini ortaya koymuştur (Alpöge, 2016). Bu durum da bize bebeklerin beyninin dil edinimi konusundaki etkinliğini göstermektedir. Beynin sahip olduğu bu yetenek, iki dilli çocuk yetiştirmeyi mümkün kılmakta, uygun bir yaklaşım ile çocuğun her iki dili de öğrenmesini kolaylaştırmaktadır. Bu doğrultuda, farklı dillerin edinimine yardımcı olmak amacı ile, Almanya'da bulunan Robert Bosch Enstitüsü'nün iki dilli kreş eğitimini desteklemeye başlaması önemli bir örnektir.

Dil ediniminde kritik dönemden de bahsedilmektedir. Lenneberg, araştırmalarında anadilin belli biyolojik temellere dayandığını ve ergenlikten sonra edinilen dillerde öğrenme esnasında zorlukların oluştuğunu söylemektedir (Lenneberg, 1967'den aktaran Saville-Troike, 2012). Özellikle bir dili doğuştan öğrenen bir kişi ile ergenlikten sonra öğrenen bir kişi arasında telaffuz açısından büyük farklılık görüldüğünü söylemektedir (Mergen, 2010).

Resim 2'de görüldüğü üzere 3 yaşından önce 2 dil öğrenmiş bir bireyin birinci ve ikinci dillerinin çok daha örtüştüğü ve bağlantılı olduğu görülmektedir. 10 yaşından sonra edinilen dillerin beyinde yerleşirken çok daha dağınık oldukları görülmektedir. Böylelikle, erken yaşta dil öğrenenlerin, bu dili kullanırken, ana dil ile benzer şekilde beyin aktivitesi gösterdiğini söylemek mümkündür.

Resim 2. Erken ve geç çok dillilikte beyin aktiviteleri (Pınar ve diğerleri, 2015)

2.1.3. Ana Dil ve Ana Dili Kavramları

Ana dil kavramındaki ana sözcüğü anne anlamında değil, temel ve asıl anlamında kullanılmaktadır. TDK (1969) ise “kendisinden başka diller veya lehçelerden türemiş dil” olarak tanımlamaktadır.

Ana dili kavramının ana sözcüğü ise anne anlamında kullanılmaktadır. Bu da kişinin evde annesinden öğrendiği dili tanımlamaktadır. Bu dil doğal yollar ile edinilmekte ve en iyi kullanılan dili veya dilleri oluşturmaktadır. Benzer şekilde Almancada da “Muttersprache” (ana dili) kavramı karşımıza çıkmaktadır (Oruç, 2016). Ayrıca ana dili doğumdan kısa bir süre sonra, iki veya üç senede, edinilen bir dildir.

2.1.4. Çok Dillilerde Beyin Aktiviteleri

Dil, ana dil, iki dillilik, çok dillilik gibi kavramlar günümüzde çok sık rastlanan terimler arasında yer almaktadır. Bunların yanı sıra çok dillilerde dillerin birbirinden ne kadar ayrı olduğu araştırma konusu olmuştur. Bu çalışmada, kişiden kişiye farklılıkların olduğu ve dillerin ne tam bir arada, ne de tam ayrı oldukları ortaya çıkmıştır. Çok dillilik, kişilere göre üç farklı sisteme ayrılmaktadır. Üç yaştan önce çift dilli büyüyenler, birleşmiş sistem olan eklemeli iki dillilik (Compound System) ile öğrenmektedirler. Bağımlı iki dillilik (Subordinate System) ile öğrenenler ikinci dili (D2) birinci dil (D1) üzerinden

öğrenmektedirler. Eşgüdümlü iki dillilik (Coordinate System) ile öğrenenler paralel olarak iki dili de öğrenmektedirler (Yılmaz, 2014).

Ayrıca, çok dillilerde, dil yapılarının birbirleri ile nasıl bağlantılı olduğu da incelenmiştir. Buna göre D1 ve D2'nin ayrı yerlerde yer aldığı görülmüştür. Ancak erken yaşta edinilen diller üst üste sol yarım kürede, sonradan edinilen diller ise daha çok sağ yarım kürede yer almaktadır. Bazen hasar görülürse iki dilde de aynı şeyi söyleyemedikleri görülmüştür (Saville-Troike, 2012).

Çok dillilerde bir diğer önemli nokta ise, D2 edinimi için beyindeki düzenin yaş, öğrenim şekli ve seviyesine göre değişiklik göstermesidir. D2 daha geç edinilirse sağ beyinde yer alması daha muhtemeldir. Bununla birlikte, bireyin D2'ye ne kadar maruz kaldığı da önem taşımaktadır (Saville-Troike, 2012). Bu da bize dil öğreniminde erken yaşta öğrenilen dillerin beyinde benzer yerlere yerleştiklerini ancak sonradan öğrenilen üçüncü bir dilin farklı yerde yer alabileceğini göstermektedir. Bu yüzden, dil öğreniminde kritik dönemin aşılması büyük önem taşımaktadır (Atli, 2019).

Ek olarak, Obler and Gjerlow araştırmalarında, bir olası beyin hasarında iki dilin de aynı kaybı yaşayıp yaşamadığı incelemiştir. Başlarda, son öğrenilenin ilk unutulduğu ve D1'in en son unutulduğu sonucuna varılmıştır. İyileşme gerçekleştiğinde ise D1'in ilk olarak düzeldiği de ortaya çıkmıştır. Farklı araştırmalarda ise en son hangi dil yoğun kullanılıyorsa onun düzeldiği ortaya konmuştur (Obler ve Gjerlow, 1999'dan aktaran Saville-Troike).

Beyin araştırmalarında ilgi çekici olan ve karşımıza çıkan diğer bir soru, işitme engelli bireylerin hangi beyin ile öğrendikleridir. İşitme engelli bireyler hareket etmelerine rağmen yapı bilim gibi bölümleri de kullandıkları için sol beynin kullanıldığı tespit edilmiştir (Saville-Troike, 2012).

2.2. İki Dillilik

Araştırmanın temel kavramlarından biri olan iki dilliliğin tanımını yapmak da faydalı olacaktır. Bu bağlamda çok farklı tanımlar ile karşılaşmak mümkün olsa da birçok kaynaktan, iki dilli bireylerin iki dili de ana dilleri gibi konuşabilecek beceriye sahip oldukları yönünde tanımlamalar ile karşılaşmak mümkündür (Hamers ve Blanc, 2000). Kızgın ve mutlu anlarında kendilerini her iki dilde de ifade edebilme becerisine sahip oldukları tanımını da

yapmak doğru olabilir. İnsanlar göç, sömürgecilik veya devletlerin birleşmesi gibi olaylar sonucunda iki dillilik ile karşılaşmaktadırlar (Bhatia ve Ritchie, 2014). Örneğin, Türklerin 1960'lı yıllarda Almanya'ya göç etmesi ve oraya yerleşmesi ile birlikte, özellikle ikinci ve sonraki kuşaklar Almanca ve Türkçe dilleri ile birlikte yetişmektedirler.

2.2.1. İki Dilliliğin Avantajları

İki dilliliğin birçok avantajı beraberinde getirdiği tespit edilmiştir. İki dilliliğin beyin gelişimi üzerindeki etkisi araştırma konusu olmuştur. Bu araştırmalar sonucunda örneğin, iki dilli bireylerin tek dilli bireylere göre daha erken bir aşamada yanlış yönlendirmeleri fark ettikleri ve işlerini doğru bir şekilde devam ettirebildikleri sonucuna varılmıştır (Baumgart ve Billick, 2018).

İki dilli yetişmenin, sonrasında farklı dillerin edinimine de etkisi olmaktadır. Beyin araştırmaları, üçüncü bir dilin öğreniminde bilgilerin doğrudan beyinde yerleşmiş olan diğer bilgilere eklendiklerini göstermektedir (Heints, D., Müller, J. E. ve Reidberg, L., 2006). Ayrıca ön bilgilerin, öğrencilerin edindikleri yeni dilin metinlerine daha özgüvenle yaklaşmalarını sağladığı görülmektedir. Özgüven sadece metinlere yaklaşırken değil, insanlara yaklaşırken de belirginlik göstermektedir. İki dilli bireyler çoğunlukla daha sosyal ve konuşkan yapıda olmaktadır. Bu da onların farklı dillerden dolayı daha fazla ve farklı insanlar ile temas içinde olmalarından kaynaklanmaktadır.

Bunun yanı sıra, farklı dilleri bilmek, farklı kültürleri öğrenmeyi de sağlamaktadır. İki dilli insanlar, böylelikle çok yönlü bilgiler edinmekte ve farklı ırklara karşı daha hoşgörülü yaklaşmaktadır. Ek olarak, seyahat ederken iletişim için özellikle İngilizce gibi çok fazla kullanıcıya sahip olan dilleri bilmek oldukça avantajlıdır. Yurt dışında bir müze ziyaretinde veya alışveriş yaparken dil bilmek elzemdir. Ayrıca, farklı diller bilmek, farklı iş imkânları konusunda da her zaman bir avantaj sağlamaktadır.

2.2.2. İki Dilliliğin Dezavantajları

İki dilli eğitimin sadece olumlu sonuçlar doğurduğu inancı hâkim olmamaktadır. Farklı kurum ve kuruluşlar ve ebeveynler bunun olumsuz sonuçlarına da vurgu yapmaktadırlar.

Ancak, dezavantajların sınırlı olduğu ve kişiden kişiye değişiklik gösterdiği de belirtilmektedir. İki dilliliğe karşı olumsuz bakış açısına sahip bireyler, iki dilli bireylerin tek dilli bireylere göre bu dillerde daha az sayıda kelime bildiklerini öne sürmektedirler (Baumgart ve Billick, 2018).

Almanya’da gerçekleşen bir diğer araştırmada ise çocukların ana dillerinin iyi bir şekilde gelişmemesinin, Almanca becerilerinin gelişmesini etkilediği ve bunun da eğitim hayatını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir (Yağmur, 2007). Bu doğrultuda, iki dilli bireylerin diğer çocuklara göre dezavantajlı durumda olduğu sonucuna varılmaktadır. Bunu Almanya’daki Türklerin hem Almanya’da iletişim kurarken, hem de Türkiye’ye geldiklerinde akrabaları ile iletişim kurarken zorlanmalarında görebiliriz. Bu onların iki dili de tam anlamı ile öğrenemediklerini göstermektedir.

2.3. Göç Kavramı ve Almanya’ya Göç

Göç, Türk Dil Kurumu tarafından insanların ekonomik, siyasi veya toplumsal sebeplerden dolayı bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitmesi olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 1969). Ancak göç kavramı aslında çok karmaşık ve dinamik bir süreci içinde barındırır. Zaman içinde göç veren ülkeler göç alan ülkelere dönüşebilmekte veya göçmenlere yönelik açık kapı politikası sürdüren birçok ülke farklı gelişmeler sonucunda vize politikalarına başvurmaktadır. Bu gelişmelerin en etkili, yaşanan 11 Eylül olayları olmuştur. Bununla birlikte özellikle Müslüman göçmenlere terörist gözüyle bakılmaya başlanmıştır (Zincone, Penninx ve Borkert, 2011). Onlar “yabancı” veya “tiksinç” olarak görülmekte ve Avrupalı özneyi tehlikeye sokmaktadır (Yeğenoğlu, 2016).

Almanya’ya göç ise 1960’larda bizzat Almanya’nın isteği ile başlamış ve sebebi Almanya’da savaş sonrası ekonominin hızlı bir şekilde büyümesi ve işgücü talebinin artması olmuştur. Böylelikle nitelikli veya niteliksiz her türlü işçiye, fabrika gibi yerlerde çalışmaları için sınır kapıları açılmıştır. Gelen işçilerin her türlü işte çalışmayı kabul etmesi ve ucuz işgücü piyasasını oluşturması, Almanya için avantajlı olmuştur. Hem göç alan, hem de göç veren ülke için ekonomik olarak faydalı bir piyasa oluşmuştur.

Resim 3’de 60’lı yıllarda Almanya’ya gelen işçilerin resimlerini görmek mümkündür.

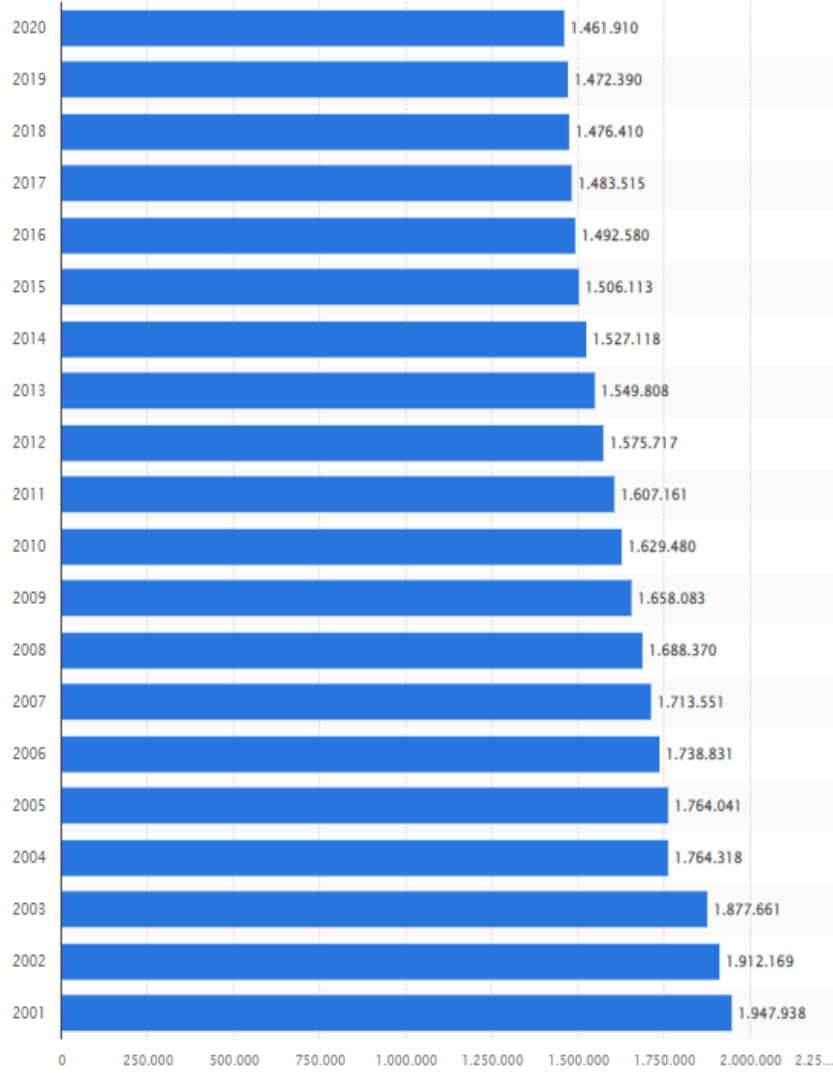

Resim 3. Almanya'ya gelen işçiler (Trost, G. ve Linde, M., 2020)

Misafir olmaları beklenilirken, kalıcı olmaya başlamaları ve aile birleştirmelerine başvurmaları, Almanya'nın göç politikalarında değişime gitmesine sebep olmuştur (Ihlamur-Öner ve Öner, 2012). 1973 yılında gerçekleşen petrol krizi ve bu esnada oluşan ekonomik sıkıntılar, işçi ve göçmenlerin geri gönderilmesi yönünde bakış açılarını desteklemiştir.

Özellikle 1983 senesinde geriye dönüş için teşvik yasası çıkarılmış ve bununla birlikte vatan özlemi ve dönme hayali ile yaşayan birçok kişi dönüşünü bu yasadan faydalanarak gerçekleştirmiştir (Ihlamur-Öner ve Öner, 2012). Bu göçmenler, zaten dil, kültürel çatışma, din farklılıkları, sosyal adaptasyon ve dışlanma gibi sorunlardan dolayı göç ettikleri ülkede mutlu bir yaşam sürdürememişlerdir (Cohen, Sirkeci ve Yazgan, 2012). Birinci ve ikinci kuşak geri dönüşlere açıkken, üçüncü kuşak için geriye dönüş geçici bir coğrafi hareketlilik olmuştur (Ihlamur-Öner ve Öner, 2012). Onlar doğdukları ülkede eğitimde belirli bir başarı elde etmiş, oradaki sosyal çevreye uyum sağlamaya başlamış ve bu yüzden de kalıcı hale gelmişlerdir.

Güncel verilere bakıldığında, Almanya'daki Türklerin sayısının sürekli azaldığını görmekteyiz.

Şekil 1. Almanya'daki Türk nüfusunun 2001-2020 yılları arası sayısal verileri
(Statistisches Bundesamt, 2022)

2.3.1. Günümüzde Göçmen Alımında Değişime Sebep Olan Etkenler ve Nitelikli İşçi Alımının Ortaya Çıkması

Geçmişte yaşanan göç akımlarından doğan olumsuz yönler, Almanya'nın göç politikalarını değiştirmesine sebep olmuştur. Özellikle misafir işçi alımı ile geçici ikamet etmelerinin istenmesine rağmen, gelen işçilerin kalıcı hale gelmesi ve geriye göç etmek istememesi, kapalı kapı ve kontrollü geçişlerin, açık kapı politikasının yerini almasına sebep olmuştur. Böylelikle yeni sistemde sadece anlık olan ihtiyacı karşılamaya yönelik bir politika

izlenmemiş, aksine gelecekte doğacak sorunlar hesaba katılarak bir yöntem geliştirilmeye çalışılmıştır.

Göçmen alımını tamamen durdurmaları işgücü piyasasındaki işgücü eksikliğinden dolayı mümkün olmamıştır. Almanya’da yaşlı nüfustan ve düşük doğum oranlarından kaynaklı, gelecekte yaşanacak olan işgücü eksikliği, onların işgücü alımına devam etmelerini 60 yıl sonra da zorunlu kılmıştır. Özellikle belli alanlarda ve coğrafi bölgelerde gelecekte oluşacak olan eksiklik ekonomik büyümeyi garanti altına alma amacı ile nitelikli işçi alımını ortaya çıkarmıştır (Mergener, 2018). Ayrıca gelen işçilerin eğitimsiz, tecrübesiz ve kaynak ülkenin dilini bilmemesi, Almanya’nın bu anlamda çok fazla yatırım yapmasına sebep olmuştur. Böylelikle, ucuz iş gücünün kullanılabilmesinin avantajlı yönü olsa da, bu işçileri eğitmek, yetiştirmek ve onlara yeterli düzeyde dil eğitimi vermek ekonomik olarak masraflı ve zaman alıcı olmaya başlamıştır. Bu yüzden Almanya yeni yasa ile birlikte nitelikli işçi almaya karar vermiştir. Bu onların gelen işçiyi iş piyasasına hemen entegre edebilmesini mümkün kılmıştır (Wrobel, 2016).

Göçmenleri topluma entegre etme çabaları ve bu anlamda çokkültürlülük kavramının ortaya çıkması, beraberinde bir takım sorunlar getirmiştir (Öztürk, M, 2011). Böylelikle asimilasyon kavramı ortaya çıkmış ve eritme potası ile kültürel farklılıkların ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Bunlar da ulusal ve uluslararası düzeyde insan hakları konusunda tartışmalara sebep olmuştur.

Almanya’nın İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)) ülkeleri arasında en çabuk yaşlanan ülkeler arasında sayılması sebebi ile gelecekte işgücü ihtiyacı duyacağı öngörülmektedir (Mergener, 2018). Bu yüzden, Almanya’nın bu bağlamda, işgücü alımını bu yönde planlaması gerektiği önerilmektedir. 2009’dan beri çok fazla göçmen akımına uğramasına rağmen ve bazı yıllarda doğum oranı artıyor olsa dahi, Almanya işgücü ihtiyacını gelecekte karşılayamayacak durumdadır (Mergener, 2018).

65 yaş üstü nüfusun artması, bu nüfusun yükünü çekecek genç ve çalışkan nüfusa ihtiyacın da arttığı anlamına gelmektedir (İyi, 2020). Bu yüzden bu ihtiyacı karşılayacak genç işgücüne ihtiyaç vardır. Genç nüfus çalışarak, çocuk yardımı ve emeklilik için kasalara ödenecek olan kesenekler ile bu ihtiyacı karşılayacaktır.

Ek olarak, işgücü alımının her sene iki kere belirlenen ihtiyaç listesine yönelik olması, bu göçün özellikle zaman içinde ihtiyaç duyulan iş alanları değişse de, eksiklere yönelik

olmasını sağlamaktadır. Bu demek oluyor ki, işsizlik oranını artıracak işçilerin alımı engellenmiş olacak ve eksiklik yaşanacak alanlar doldurulacaktır. Özellikle sağlık alanında olması, göç veren ülkede nitelikli işçi sayısında azalmaya sebep olacaktır. Türkiye bu “beyin göçünü” engellemeli ve sebeplerini araştırarak, nitelikli işçilerin geri dönüşünü teşvik edici adımlar atmalıdır (İyi, 2020).

1. Mart 2020 yılında yürürlüğe giren nitelikli işgücü göç yasası, hedef odaklı göçmen alımını amaçlamaktadır. Yasa üçüncü ülkelerin nitelikli işçilerinin göçünü hedefleyerek, Almanya’daki işgücü eksiklerini tamamlamayı amaçlamaktadır (Döring, 2020). Yasa ile birlikte, oturma kanunu ve yönetmeliğinde ve çalışma yönetmeliğinde de değişikliğe gidilmiştir (Südwestfälische İHK, 2020). Örnek verecek olursak, eskiden iş bulması için kalifiye (akademik) personele yönelik oturma izni verilirken, şimdi kalifiye olan her alanda işçiye, eğer o alanda ihtiyaç var ise, oturma izni verilmektedir (Südwestfälische İHK, 2020).

Genel olarak, 6 aylık bir vize ile iş bulma fırsatı sunulmakta ve bu süreçte kendi ihtiyaçlarını karşılayacak maddi kaynakların mevcut olması veya Almanya’da biri tarafından kefil olunması gerekmektedir (İyi, 2020). Ayrıca, yeni olan diğer bir nokta ise, iş aramaya gelen iş gücünün Almanca bilgisinin en az B1 seviyesinde olması gerektiğidir (Döring, 2020). Nitelikli olduğunu belgeleyen evrakların ise Almanya’da denkliğinin kabul ediliyor olması gerekmektedir. Bu nitelikli işgücü, iş arayışı sırasında haftalık 10 saat çalışma hakkına sahip olmaktadır. Yani arayış sürerken kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için sadece kendi birikimlerini kullanmak zorunda kalmayacak, ek olarak da az zamanlı işlerde çalışarak kendine gelir sağlayabilecektir.

Çalışma Bakanlığı ise her sene iki kere nitelikli işçi ihtiyacı olan alanları belirlemekte ve ilan etmektedir. Bu tablolardan örnek verecek olursak, doktorlara olan ihtiyacın 2015 Aralık ayından beri sürekli olarak devam ettiği görülmektedir (Bundesagentur für Arbeit, 2019). 25 yaş altı kişiler ise üniversite okumak veya meslek eğitimi için yerler aramak amacı ile 6 veya 9 aylık vizelere başvuruda bulunabilirler. Ayrıca mezun olduktan sonra 2 yıl iş deneyimine sahip iseler, sınırsız oturma iznine hak kazanmış olmaktadırlar. 45 yaş üstü ve mavi karta sahip olmayanların ise belirli bir emekliliğe hak kazanmış olması veya belirli miktarda taşınmaz mala sahip olması gerekmektedir. 2012’den beri mavi karta ise, Avrupa Birliği üyesi olmayan akademisyenler Alman çalışma bakanlığının onayı olmadan, mezuniyetlerinin denkliğini ve eşdeğerliğini belgeleyerek ve yıllık 50.000 Euro’dan fazla brüt gelir ile sahip olabilmektedirler (Mergener, 2018). Almanya’da o alanda iş gücü eksikliği var ise yıllık brüt gelirlerinin daha da az olması da yeterlidir. Böylelikle Alman

hükümeti kendi ihtiyacı için, gelen işgücünün gerçekten emeklilik kasasına ödeme yaparak ve çalışarak fayda sağlaması durumunda, gelenlerin kalıcı hale gelmesini teşvik etmektedir. Sürekli işgücü değişimi yaşamaları, onların her gelen işçiyi her seferinde oradaki iş disiplinine ve iş anlayışına göre yetiştirmesini gerektirmektedir.

Bilişim teknolojileri bölümünde ise, son yedi yılda üç yıl deneyime sahip olan, B1 seviyesinde Almanca bilen ve aylık kazancı 4020 Euro olan bir pozisyonda çalışanlar, denkliği sağlayamazsa bile, İş ve İşçi Bulma Kurumu incelemelerinden sonra Almanya iş piyasasına giriş yapabilmektedirler. Böylelikle, ihtiyacın çok fazla olduğu alanlarda, kurallarda esneklikler yapılmakta ve kolaylıklar sağlanmaktadır.

Bu doğrultuda gelmek isteyen işçilerin başvurularını nasıl yapabilecekleri ile ilgili “Make it in Germany” (Almanya’da Yap) gibi detaylı platformlar mevcuttur. Vize şartları, iş fırsatları ve diploma denkliği gibi konuların farklı dillerde açıklamaları bu sayfalarda mevcuttur (İyi, 2020). İnsanların kolay erişim sağlaması, onların da daha kolay işgücüne ulaşmasını sağlamaktadır.

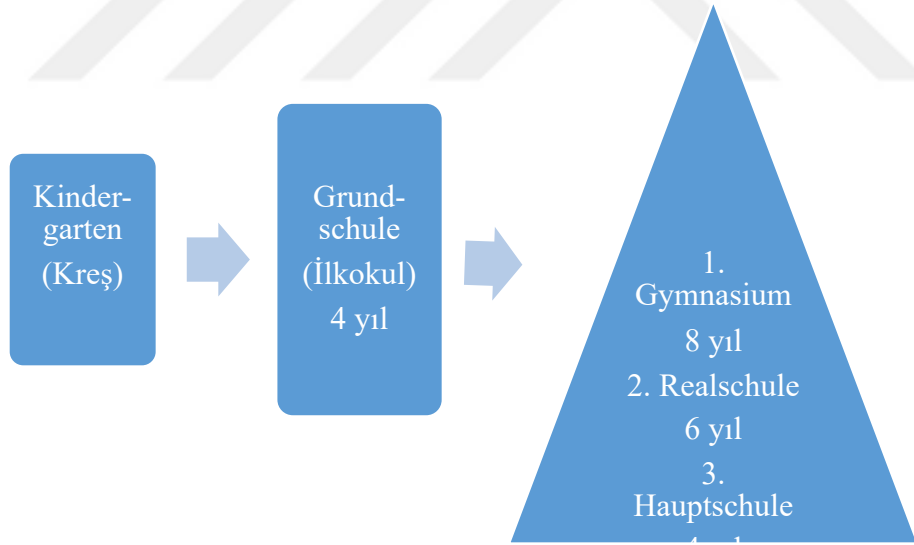
2.3.2. Almanya’da Yaşayan Kuşaklar

1960 yılında Almanya’ya göçün başlaması ile birlikte oraya gelen ilk Türk göçmenlere birinci kuşak adı verilmiştir (Demirkol, 2019). Onlar genelde, geri dönme hayali ile oraya gelmiş ve görevleri bitip, aileleri için yeterince para kazandıklarında memleketlerine geri dönmeyi istemişlerdir. Çoğunluk ilkokul mezunu ve vasıfsız misafir işçi (Gastarbeiter) olarak Almanya’ya gitmiştir.

İkinci kuşağı ise birinci kuşağın çocukları oluşturmaktadır. Bu çocuklar, ya Almanya’da doğmuş ve orada yaşıyordu, ya Türkiye’de doğmuş ve Almanya’da yaşıyordu, ya da Türkiye’de doğmuş ve ailelerinin yanına gitmemiş, Türkiye’de yaşıyordu (Demirkol, 2019). Almanya’da doğmuş olanlar veya oraya çok küçük yaşta gidip kreşe gitme imkânı olanlar, diğerlerine kıyasla daha şanslıydı ve uyum açısından zorluk yaşamamıştı. Bu kuşak da aynı birinci kuşak gibi dönme hayali ile yaşıyordu. Bu grubu oluşturanlar şu anda 50-65 yaşlarındadır ve birçoğu emekli olduktan sonra Türkiye’de yaşamakta veya yaşama hayali ile çalışmaya devam etmektedir.

1990 yılında sonra doğan ve ikinci kuşağın çocuklarından oluşan üçüncü kuşak ise genelde Almanya’da doğmuştur. Bunlar genelde Türkiye’yi sadece tatil amacı ile ziyaret etmekte ve iki dilli olarak büyümenin avantajını yaşamaktadır. Birçoğunun dönme hayali yoktur ve doğdukları topluma uyum sağlamada zorluk yaşamamaktadırlar. Ayrıca diğer kuşaklara bakıldığında eğitim seviyeleri daha yüksektir (Demirkol, 2019). Almanya’da eğitim sisteminde, kreş ve ilkokul seviyesinden sonra ikinci kademeye geçiş yapılmaktadır. Başarısına bakılarak çocuklar Hauptschule, Realschule ve Gymnasium olarak üç farklı okul türünde eğitimlerine devam etmektedir. İkinci kuşağın dil sorunları sebebiyle derslerde zorluk çekmesinden dolayı düşük seviye öğrencilerin gittiği Hauptschule’ye gitmesi doğaldır, ancak 3.kuşak artık Realschule ve Gymnasium okullarına gitmeye başlamıştır. Gymnasium bitiren öğrenciler 8 senelik bir eğitim tamamladıktan sonra üniversite okuma şansına sahip olmaktadır.

Tarafımda hazırlanan Şekil 2’de Almanya’daki eğitim sistemi görselleştirilerek sunulmuştur.

Şekil 2. Almanya eğitim sistemi

Araştırmalarda çok fazla geçmese de artık 3.kuşağın çocuklarından oluşan 4.kuşak da oluşmaya başlamıştır. Diğer kuşaklara göre Türkçe dil ediniminde zorluk çeken bir kuşağı temsil etmektedirler. 3.kuşakta baskın dilin Almanca olmaya başlaması ile birlikte, 4.kuşak

Türkçe öğreniminde zorluk çekmektedir. Bu kuşağın Almanya’da doğdu ise geri dönme hayalinin olmamasının yanı sıra, Türkiye’ye tatile gitme oranları bile düşmüştür.

Tarafımda hazırlanan Şekil 3’te özelliklerine göre Türk göçmenlerin Almanya’ya geliş tarihlerine göre kuşak sıraları verilmiştir.

Şekil 3. Almanya’daki kuşaklar

2.4. Yurt dışındaki Türklerin İki Dilliliğe Yönelik Tutumları

Yurt dışındaki Türkler bulundukları ülkelerde hayatlarını devam ettirebilmek amacı ile bulundukları ülkenin dilini öğrenmek durumunda kalmışlardır. Bir dili öğrenmek sadece iletişim kurmayı öğrenmek değil, aynı zamanda din, kültür ve o ülkenin sosyal yapısını da öğrenmektir ve bununla birlikte o ülkeye uyum oranını göstermektedir (Yaylacı, 2012). Bu yüzden, iki dilliliğe yönelik farklı tutumlar gelişmiştir.

Bunlardan bir tanesi kültürel ve dini farklılıkların uyumlarını etkilediği ve bunun onları dil edinimi konusunda etkilediği yönündedir (Aydın ve Bekir, 2018). Ayrıca ebeveynler genellikle çocuklarının ilkokulda iki dilli olarak eğitim almalarını istemektedir (Aydın ve Bekir, 2018). Araştırmalar anaokulunda ve erken yaşta iki dilli yetişmelerinin, çocukların iki toplum ile de iletişime geçmelerini, kariyer olanaklarını ve benlik saygılarını artırdığını söylemektedir (Lao, 2004). Ayrıca, incelemeler üç yaşında kreşe başlayan çocukların ikinci dillerini edinim konusunda daha motive olduklarını ve farklı dilleri öğrenmeye açık olduklarını göstermektedir (Keim ve Tracy, 2006).

Ek olarak, ebeveynler hikâyeler okutarak, diziler seyrettirerek çocuklarının dil edinimi konusunda katkı sağladıklarını söylemektedirler. İlk kuşaklar göç edilen ülkenin dilini çok iyi bilmeseler de evde iki dil kullanmaktadırlar. Çünkü Türk göçmen çocukların okullarda

dezavantajlı konumda olduklarını düşünmektedirler. Bu yüzden dil becerilerini artırmak için çocuklara ve ailelere yönelik programlara ihtiyaç duyulduğunu savunmaktadırlar (Aydın ve Bekir, 2018: 106). Devletlerin her iki dilde de yarım dilliliği engellemek için eğitim sistemlerini buna göre şekillendirmeleri gerekmektedir (Heints ve diğerleri, 2006).

Ayrıca, büyükanne ve büyükbabanın çocuklar ile birlikte yaşaması, annenin sürekli çocuklar ile zaman geçirmesi gibi faktörlerin çocuğun dil edinimini etkilediği görünmektedir (Wu, 2005). Örnek verecek olursak, büyükanne ve büyükbabanın ev içerisinde çocukla iletişime geçmesi, çocukların ana dillerini öğrenmesini olumlu yönde etkilemektedir. Böylelikle, yurt dışında birinci kuşak torunları ile birlikte yaşadığı dönemlerde onların dil gelişimi olumlu yönde etkilemişlerdir. Fakat bunlar vatanlarına geri dönüş sağlamaya başladıktan sonra üçüncü kuşağın bir çoğunluğunun dil gelişimi olumsuz yönde etkilenmiştir.

Ailelerin birçoğu iki veya çok dilliliğin gelecekte çocuğu için bir hediye ve ayrıca toplumda bir saygınlık getireceği yönünde düşüncelerini ifade etmektedirler (Kalayca, 2012).

Bir araştırmada ise ebeveynin, çocuğunun iki dili de iyi bir şekilde öğrenmesini istemesi ve desteklemesinin, çocuğun iki dilde olan başarısını en çok etkileyen faktörler arasında sayıldığını göstermektedir (Wu, 2005). Ayrıca birçok araştırma motivasyonun çocuğun dil edinimi üzerinde etkisinin önemine vurgu yapmaktadır (Husniyah, 2018). Böylelikle sınıfın içinde de öğretmen öğrencileri motive etmelidir. Bu motivasyon farklı duyu organlarına hitap etme ve farklı etkinlikler kullanma ile oluşturulabilir. Bunların yanı sıra ebeveynlerin tutumlarını cinsiyetleri etkilemese de, ebeveynlerin yaşlarına göre tutumları değişiklik göstermektedir. Daha yaşlı ebeveynler yabancı dilin ana dilleri üzerinde olumsuz etkilerinin olduğunu iddia etmektedirler (Oladejo, 2006). Aynı şekilde eğitim seviyesi ve geliri yüksek aileler, erken yaşta iki dilli eğitimi desteklemektedirler. Ancak şunu belirtmek gerekir ki, annelerin çocuklar ile daha fazla zaman geçirmesi, babalarına göre onlar ile köken ülkelerinin dillerini konuşmasını ve konuşturmasını artırmaktadır (Bezcioglu-Goktolga ve Yagmur, 2018).

Öğrencilerin çift dilliliğe yönelik tutumları da farklılık göstermektedir. Helene Fulland'ın (2016: 206) azınlık diline sahip çocukların iki dillilik üzerine düşüncelerini inceleyen çalışmasında da belirttiği gibi, bu çocuklar için her iki dilde de gerekli yeteneklere sahip olmak oldukça önemlidir. İki dilde de hem evde hem de okulda gerekli iletişimi sağlayabilmek oldukça pozitif bir eylem olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, öğrenciler anadillerinin okulda öğretmen ve diğer öğrenciler tarafından saygı duyulduğunu

hissederlerse, bu onların motivasyonlarını etkilemekte ve böylelikle D1 ve D2 edinimini olumlu yönde geliştirmektedir (Oliver ve Purdie, 1998). Bunun yanı sıra, iki dili de kullanan çocuklar çift dilliliğin onlar üzerinde fazla olumsuz etkisi olmadığını söylemektedirler, fakat “code-switching” yaparak bazen iki dili aynı anda kullandıklarını dile getirmektedirler (Koljanin, 2020). Ancak birçoğu bunu kötü bir durum olarak algılamak yerine, bunun onlar için bir rahatlık olduğunu ifade etmektedirler. Olumsuz yönlerini ifade eden çocuklar genellikle D1 edindikleri için ayrımcılığa ve ırkçılığa uğradıklarını ifade eden çocuklar olmaktadır (Koljanin, 2020). Bundan dolayı kendi dillerini öğrenmek istememekte ve böylelikle dışlanmadan kurtulacaklarını düşünmektedirler. Bazı öğrenciler ise ikinci bir dilin ediniminin sürekli olarak diğer dilin baskınlığını azalttığını söylemektedir (Chumak-Horbatsch, 2008). Böylelikle kullanım sıklığına göre bir dilin her zaman daha baskın olduğu vurgulanmaktadır.

2.4.1. Yurt dışındaki Türk Öğrencilerin Eğitim Öğretimde Yaşadıkları Sorunlar

Dil sadece iletişim sağlayan bir araç değildir. Aynı anda, kültür ve din gibi öğelerinden aktarımını sağlamaktadır (Yıldız, 2012). Her ne kadar teknoloji çağında yaşanılrsa da ve birçok mesafe teknoloji sayesinde aşılmış olsa da, yurt dışındaki Türklerin Türkçe becerilerinde çok fazla eksikler yer almaktadır. Özellikle iki dilli bir çevrede, yani evde farklı, dışarıda farklı bir dil ile yetişen çocukların, her iki dilde de başarısız olması, onların hayatını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu yüzden yurt dışındaki vatandaşlara Türkçe eğitimi vermek, dil öğretmenin yanı sıra kültür, din, tarih aktarımı da demektir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir husus, tek ve baskın dilli yetişen bir çocuğa Türkçe eğitimi vermek ile iki dilli yetişen birine Türkçe eğitimi vermenin aynı olmadığıdır. Gurbette yaşayan öğrencilerin yaşadıkları en önemli sorunlardan bir tanesi, yıllardır yeterince anadillerinde eğitim alamamaları ve dillerini sadece duyarak öğrenmeleridir (Demirbaş, 2014). Böylelikle konuşmayı başarılı bir şekilde öğrenseler dahi, yazarken, kulaktan duyma bir şekilde aktarım sağladıkları için, birçok yanlış ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Hatalı bir şekilde öğrenilen sözcükleri sonradan düzeltmek, yeni sözcük öğretmekten çok daha zor olmaktadır.

Ayrıca, bazı öğretmenlerin, öğrencileri Türk olmalarından dolayı dışlayıcı tutumları, onların Türkçe öğrenimi konusundaki tutumlarını ve başarılarını etkilemektedir (Demirbaş, 2014).

Veliler bile çocuklarının Türkçeyi seçmeli ders olarak seçmelerinin onların dışlanmasına sebep olacağını düşünmektedirler (Pilancı, 2009). Bundan dolayı, Türkçe öğretimi esnasında, öğretmen sadece öğretici ve bildirici olmamalı, aynı anda öğrencileri motive etmeli ve çok daha olumlu ve yumuşak dönütler ile özgüvenlerini artıran bir rol üstlenmelidir.

Ek olarak belirtilmesi gerekiyor ki, birinci kuşaklar daha başarılı bir şekilde Türkçe becerilerine sahipken, yurt dışında doğup büyüyen üçüncü ve dördüncü kuşak öğrenciler, Türkçeye sadece belirli ölçüde maruz kalmaktadırlar. Onların bunun yanı sıra, orada kalıcı olacakları düşüncesi, dillerinin gelişimini daha da etkilemiştir.

Yaşadıkları ülkenin, kültürel ve sosyal yapısını da benimsemeleri, Türkçe öğrenirken birçok atasözü, deyim ve hadiseye anlam verememeleri olağan olmaya başlamıştır. Birçoğunun ilk öğrendikleri dil, yaşadıkları ülkenin dili olmaya başlamış ve bu yüzden bu toplumun birçok kültürel öğesini benimsemiş bir şekilde hayatlarını sürdürmektedirler. Bu nedenle dikkat edilmesi gereken bir başka husus, Türkçe öğretirken kültürel öğelerin anlaşılır şekilde aktarılmasının önemli olduğudur. Türkiye’de yetişmiş biri için çok basit olabilecek bir kavram, onlar için anlaşılmayacak nitelikte olabilmektedir. Örneğin, TDK (1969)’ye göre “tuvalet” sözcüğünün ilk anlamı “İnsanın dışkıyla idrarını boşalttığı yer” olarak tanımlanırken, “gece kıyafeti” olarak da anlam taşımasını öğrencilerin bilmemesi muhtemeldir. Onlar ilk olarak yeme, içme gibi temel kavramları öğrendikleri için, ek anlamları sadece eğitim-öğretim ile veya bu dile maruz kalarak öğrenebilmektedirler.

Ayrıca bulunan ülkenin dil yapısına göre, çeviri yaparak aktarım yaparken, öğretmenin ülkenin diline yeterince hâkim olması önem taşımaktadır. Böylelikle, öğrencilerin cümle kurarken yaptıkları hataları düzeltirken, onların bu hataları neden yaptıklarını bilmek, önem arz etmektedir. Örnek verecek olursak, Hint-Avrupa Dil ailesine mensup Almanca ve İngilizceyi aynı anda öğretirken sözcük diziliminde sıkıntı yaşamamaları normaldir. Fakat Ural-Altay Dil Ailesine ait olan Türkçe ve Hint-Avrupa Dil ailesine ait Almancayı öğretirken daha fazla sorunla karşılaşmak normaldir. Unutulmaması gereken bir diğer nokta, Türkçe öğrenimi sırasında Türkçenin sesletimi, tümce yapısı ve biçim bilgisi ile çeşitli sorunlarla karşılaşılacağıdır (Karababa, 2009). Bu yüzden, ailelerden zaman zaman yanlış aktarılan sözcüklerin, kulak-dil alışkanlığı ile düzeltilmesi için sürekli hedeflenen dile maruz kalması faydalı olacaktır.

2.4.2. Ebeveynlerin İki Dilliliğe Yönelik Tutumları ile İlgili Araştırmalar

Home Language Policy of Second-Generation Turkish Families in the Netherlands (Hollanda'daki İkinci Kuşak Türk Ailelerin Evde Dil Politikaları): Bezcioglu-Goktolga, I., ve Yagmur, K. (2018)'nin yapmış olduğu araştırmada Hollanda'da ikinci kuşak Türk ailelerin aile dil politikaları, onların dile bakış açıları, uygulamaları ve yönetim stratejileri incelenerek ele alınmıştır. Etnografik bir yaklaşım ışığında, 20 aile ile görüşülerek gözlem ve görüşmeler ile veriler toplanmıştır. Sonuçlar, Türk kültürünün muhafaza edilmesi temel amaç olmasına rağmen, ailelerin uygulamalarında büyük farklılıkların olduğunu göstermektedir. Aileler çocuklarının dil gelişimleri ve eğitim seviyeleri arasında büyük bir bağ olduğunu düşünmektedir. Ayrıca, kurumların bu açıdan rollerinin büyük önem taşıdığı ortaya çıkmıştır.

Meinungen und Einstellungen der DaF-Lernenden zur Mehrsprachigkeit (Yabancı Dil Olarak Almanca Öğrenenlerin Çok Dillilik Üzerine Düşünceleri ve Görüşleri): Koljanin, A. (2020) tarafından hazırlanan doktora tezinde, Almanca öğrenenlerin çok dilliliğe yönelik tutumları ve onlara göre avantaj ve dezavantajları ortaya koyulmuştur. Bu araştırma 43 kişiye çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Sorular açık uçlu seçilmiştir ve sonuçlar katılanların çoğunluğunun çok dilliliğe olan tutumlarının olumlu yönde olduğunu göstermiştir. Ayrıca, araştırmaya katılanlar çok dilliliğin özellikle başka dilleri öğrenmeyi kolaylaştırdığını ve iletişim kurmayı olumlu etkilediğini söylemektedir.

Parents' Attitudes toward Chinese–English Bilingual Education and Chinese–Language Use (Ebeveynlerin Çince–İngilizce İki Dilli Eğitime ve Çince Dil Kullanımına Yönelik Tutumları): Lao, C. (2004) tarafından yapılan araştırma çocuklarını San Francisco'da Çince–İngilizce çift dilli eğitim veren bir okul öncesi kurumuna kaydettiren 86 ebeveyn ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara çift dilli eğitim hakkındaki düşünceleri, çocuklarını Çince ve İngilizce çift dilli eğitim veren bir okula gönderme sebepleri, çift dilli eğitime yönelik tutumları, kendilerinin Çince ve İngilizce kullanımları ve çocuklarına ve evdeki dil kullanımının durumuna yönelik beklentileri hakkında sorular sorulmuştur. Ebeveynlerin kuvvetli bir şekilde Çince–İngilizce çift dilli eğitimi destekledikleri ve çift dilli eğitimin amacını ve temelindeki prensipleri anladıkları keşfedilmiştir. İngilizcesi baskın olan ve Çincesi baskın olan ebeveynler arasında bazı farklılıklar olmasına rağmen, çocuklarını Çince–İngilizce çift dilli okula kayıt ettiren ebeveynlerin ana sebepleri çift dilli olmanın, daha iyi kariyer fırsatları gibi pratik avantajları, benlik saygısı üzerindeki olumlu etkileri ve

Çince konuşulan topluluk içerisinde etkili iletişim kurmaya imkân veren yeteneklerin gelişmesidir. Ebeveynlerin çoğunluğu çocuklarını evde Çince konuşmaya cesaretlendirme eğilimindedir. Ancak, beklenti ve uygulama arasında fark vardır. Ebeveynlerin çocuklarının Çince yeterlilik seviyeleri hakkındaki beklentileri, ebeveynlerin Çince yeterliliğindeki farklar ve evdeki Çince kaynaklara ulaşılabilirlikleri nedeni ile çeşitlilik göstermektedir. Sonuçlara göre hem İngilizce baskın, hem de Çince baskın ebeveynler çocuklarının çift dilli eğitiminin gelişmesi konusunda oldukça destekleyicidir. Bu çalışmanın Çince dil mirası programları topluluğu ve Çince ve İngilizce çift dilli okullar için tavsiyesi; Okulların, öğrencilerin ve ebeveynlerin farklı dil ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılamak ve öğrencilere gerekli dil ve eğitim tecrübelerini anlamlı bir yolla kazandırmak için, ev ve okul arasında daha etkili bir ortaklığı sağlamak amacıyla, ebeveynlerle birlikte uyum içinde çalışmaya ihtiyacı olduğudur.

Parents' Attitudes towards Bilingual Education Policy in Taiwan (Ebeveynlerin Tayvan'daki Çift Dilli Eğitim Politikasına Yönelik Tutumları): Oladejo, J. (2006)'nin araştırması Taiwan'daki ailelerin yeni eğitim reformlarına yönelik tutumlarını ve onlara göre bunların yabancı dil öğrenimine etkilerini ortaya koymak için yapılmıştır. Özellikle İngilizcenin yabancı dil olarak öğrenimi ele alınmıştır. Araştırmanın sonucunda halkın bakış açısının önemsenmediği ortaya çıkmıştır. Ek olarak, ebeveynlerin beklentilerinin önemsenmediği, ancak değişiklikler yapılacağı zaman ailelerin düşüncelerinin de dikkate alınması gerektiği görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın yöntemi

Yurt dışındaki Türk ebeveynlerin iki dilliliğe yönelik tutumlarını ortaya koymak için nitel araştırma yöntemi olan fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların deneyimlerine ve düşüncelerine görüşme yolu ile başvurularak veriler elde edilmiştir. Araştırmanın nitel verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Böylelikle, bu görüşme formu doğrultusunda sorular önceden hazırlanmıştır ancak görüşme esnasında esneklik ve tartışma fırsatı tanınmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3.2. Araştırmanın evreni, örnekleme ve çalışma grubu

Nitel bir çalışma olan bu araştırmanın çalışma grubunu; 2020-2021 yılında Almanya'nın Baden-Württemberg eyaletinde bulunan Heidelberg şehrinde yaşayan katılmaya gönüllü 28 Türk aile oluşturmaktadır. Ulaşılabilir evren ise çocuğu olan Türk ailelerdir. Orada yaşayan aileler arasından rastgele örnekleme yöntemi ile 28 aile seçilmiştir.

Çalışma grubunu açık bir şekilde tanımlamak için Tablo 2'de araştırmaya katılan katılımcıların farklı değişkenlere göre dağılımlarına yer verilmiştir. Bu değişkenler cinsiyet, yaş, doğum yeri, eğitim seviyesi, çocuk sayısı, yurt dışına geliş zamanı, kaçınıcı kuşak oldukları, dil bilgileri, iki dilli büyüyenler ve baskın dilleri. Doğrudan alıntılara yer verirken katılımcıların her birine "katılımcı" anlamına gelen "K" harfi ve sırayla birer sayı verilmiştir (Ör; K1, K2, ... , K28).

Tablo 2

Araştırmaya Katılan Katılımcıların Farklı Değişkenlere Göre Dağılımları

Değişken	f	%
----------	---	---

Cinsiyet	Kadın	18	64,29
	Erkek	10	35,71
Yaş	18-30	3	10,72
	31-45	12	42,86
	46-60	9	32,14
	60 ve üstü	4	14,28
Doğum Yeri	Almanya	13	46,43
	Türkiye	15	53,57
Eğitim Seviyesi	İlkokul	0	0
	Ortaokul	1	3,57
	Lise	5	17,86
	Hauptschule	3	10,71
	Realschule	6	21,43
	Gymnasium	5	17,86
	Fachhochschulreife (Meslek Yüksekokulu)	1	3,57
		1	3,57
	Lisans	5	17,86
	Yüksek Lisans/Doktora	1	3,57
	Eğitim Görmemiş		
Çocuk Sayısı	1 çocuk	15	53,57
	2 çocuk	12	42,86
	3 çocuk	0	0
	4 çocuk	1	3,57
Yurt dışına Geliş	Almanya’da doğum	13	46,43
	1960-1980	9	32,14
	1981-1995	5	17,86
	1996-2010	0	0

	2010-2022	1	3,57
Kaçıncı Kuşak	1. Kuşak	1	3,57
	2. Kuşak	12	42,86
	3. Kuşak	14	50
	4. Kuşak	0	0
	Geçici İkamet	1	3,57
Dil Bilgisi	Türkçe – İngilizce	1	3,57
	Türkçe – Almanca	14	50
	Türkçe – Almanca - İngilizce	11	39,29
	Türkçe – Almanca – İngilizce – Fransızca	2	7,14
İki dilli büyüyen	Evet	16	57,14
	Hayır	12	42,86
Baskın Dil	Almanca	5	17,86
	Türkçe	8	28,57
	Almanca – Türkçe	15	53,57

Tablo 2 incelendiğinde 28 katılımcıdan 18'sinin (% 64,29) kadın, 10'unun (% 35,71) erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların 3'ü (% 10,72) 18-30 yaş, 12'si (% 42,86) 31-45 yaş, 9'u (% 32,14) 46-60 yaş ve 4'ü (% 14,28) 60 yaş ve üstü. Katılımcıların 13'ü (% 46,43) Almanya'da, 15'i (% 53,57) Türkiye'de doğmuştur. Katılımcıların bir tanesi eğitim görmemişken, diğer bir tanesi ortaokul mezunu, 19 tanesi ya Türkiye'de ya da Almanya'da Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi dengi okullardan mezun, 7 tanesi daha üst öğrenim görmüştür. Ebeveynlerin 15 tanesinin tek çocuğu varken, 12 tanesinin iki çocuğu ve 4. kuşaktan bir katılımcının 4 çocuğu vardır. Yurt dışına geliş tarihlerine paralel olarak, son yıllarda Almanya'ya gelen 1 kişi varken, katılımcıların 1 tanesi 4.kuşağa ait, 12 tanesi 2.kuşağa, 14 tanesi 3.kuşağa aittir. Ek olarak, 15 tanesi en az 2 dil biliyorken, 11 tanesi 3, 2 tanesi 4 dil bilmektedir. Bunlardan, %57,14'ü iki dilli büyümüştür. Son olarak, katılımcıların

15 tanesi Almanca ve Türkçe arasında baskın dillerinin hangisi olduğu konusunda karar veremiyorken, 5 tanesi baskın dilinin Almanca, 8 tanesi Türkçe olduğunu söylemektedir.

3.3. Veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri

Bu araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme, önceden hazırlanan yirmi iki sorunun katılımcılara sorulması ve katılımcıların bu sorulara verdikleri yanıtlardan oluşmuştur. Katılımcılara sorulan sorular hazırlanmış, uzman görüşüne başvurulmuş, uzman görüşü ile görüşme sorularının içeriği ve soru sayısı belirlenmiştir.

Bu görüşme tekniği önceden araştırmacı tarafından hazırlanır, fakat görüşmede örnekleme oluşturan kişilere soruları cevaplarken esneklik tanır ve soruların tartışılmasına ve düzenlenmesine fırsat tanır (Ekiz, 2013).

Formun güvenirliği ve geçerliği için 5 aile ile ön görüşme yapılmış ve pilot uygulama yapılmıştır.

Araştırmada yurt dışındaki Türk ebeveynlerin iki dilliliğe yönelik tutumlarını ortaya koymak amacı ile 28 aile ile “yarı yapılandırılmış görüşme” yapılmıştır. Görüşmeler anket formunda yazılı olarak kayıt altına alınmıştır.

3.4. Verilerin analizi

Bu araştırmada, görüşmede elde edilen veriler içerik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu yöntemde benzer veriler belli başlıklar altında düzenlenmektedir. Bu çalışmada da, görüşme verileri okunarak kodlanmış ve gruplara ayrılmıştır. Elde edilen bu veriler tablolar haline getirilmiş ve frekans (f) ve yüzde (%) değerleri ile sayısallaştırılmıştır. Sorulara verilen cevaplar alıntılar halinde eklenmiştir. Güvenirlik birebir alıntılar kullanılarak sağlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

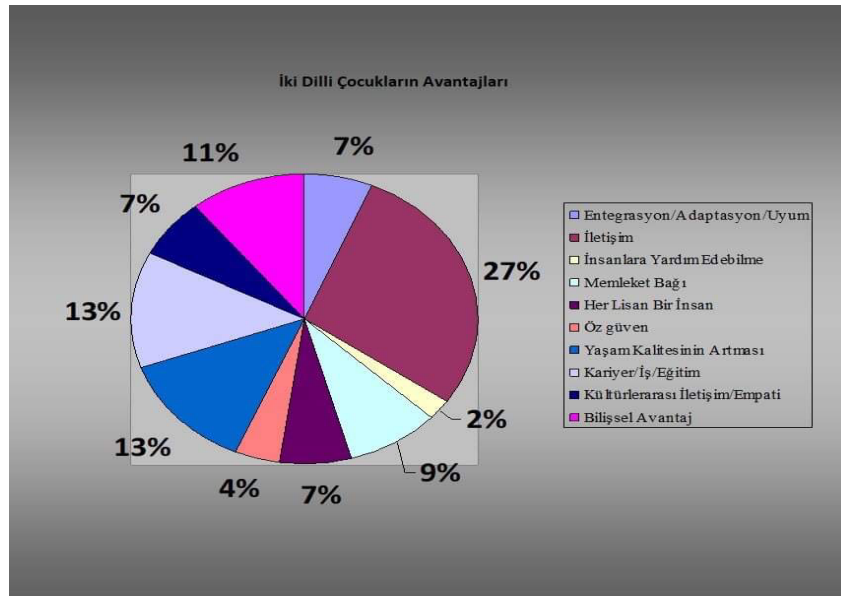
Bu bölümde araştırmanın amacına uygun olarak sorulan soruların cevaplarından elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Katılımcıların iki dilliliğe ilişkin görüşleri

Bu başlık altında katılımcıların iki dilliliğin avantajları ve dezavantajlarına yönelik görüşleri yer almaktadır.

4.1.1. Katılımcıların iki dilliliğin avantajlarına ilişkin görüşleri

Katılımcılara ilk olarak iki dilliliğin avantajlarına ilişkin görüşleri sorulmuştur. Elde edilen cevaplar gruplanmıştır ve Şekil 4 oluşturulmuştur.

Şekil 4. Katılımcıların iki dilliliğin avantajlarına ilişkin görüşleri

Bazı katılımcılar birden fazla kategoriye dâhil edilebilen birden fazla ifade verdiği için toplam sayı gösterilmemiştir.

Şekil 4'te görüldüğü üzere ebeveynler iki dilliliği birçok açıdan faydalı görmektedir. Büyük çoğunluğu farklı sebepler belirtse de en çok iletişim faktörünü avantaj olarak görmektedirler. (f=13) Bu sebebi belirten katılımcıların bir kaçının ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“Farklı ülkelerde konuşabilmeyi sağlıyor.” (K1)

“Her lisan bir insan. Yaşadığınız yerin dilini konuşmanız, entegrasyon açısından en önemli faktör.” (K2)

“Yabancı bir ülkede haklarını savunabilmek.” (K3)

“İletişim ve kendi işini kendin görebilmek.” (K5)

“Her yerde yarıyor, birçok insana yardımcı olabiliyorsun. İzine gidince iletişim kolay oluyor.” (K8)

“Yeni bir dil öğrenmek daha kolay, iletişim anlamında faydalı.” (K12)

“Yaşadığın ülkede ve anavatanında kendini ifade edebilmek.” (K15)

“Daha fazla kişi ile konuşabilme. Türk kültürünü anlayabilmesi.” (K27)

Bunun yanı sıra en çok belirtilen ikinci avantaj, iki dilliliğin hem iş olanaklarında, hem kariyer, hem de eğitimde fayda sağladığı yönündedir. (f=6) Bu konuda fikir beyan eden ebeveynlerden bir kaçının yorumu aşağıda verilmiştir:

“İş hayatında daha büyük avantajların var.” (K11)

“Yaşadığın ülkenin dilini konuşmak zorundasın. Yaşayıp çalışmak için.” (K14)

“Seyahat için kolaylık sağlar. Sosyalleşmek ve iş hayatı için. Dil bilmek özgürlüktür.” (K24)

İki dilliliğinin yaşam kalitesini her iki ülkede de artırdığını ifade eden 6 ebeveyn yer almaktadır. Bu ifadeyi iki ülkede de iş hayatında kolaylık, iki ülkede de kendini ifade edebilme gibi sebepler ile desteklemektedirler.

Ayrıca yaşamlarını sürdürmek için yaşadıkları ülkenin dilini öğrenmelerinin yanı sıra, memleketlerinin dillerini de öğrenmelerini zorunluluk olarak gören ve bunu iki dilliliğin avantajı olarak gören 4 kişi yer almaktadır. Bunu destekleyen ifadelerin bir kaçı aşağıda yer almaktadır:

“Çocuğun Türk ailesinden kopmaması ve Türkiye’de de kendisini memleketinde hissedebilmesi.” (K18)

“İki kültürü anlayabilmek.” (K26)

Tabloda görüldüğü üzere “Her lisan bir insan.”ifadesini avantaj olarak belirten 2 kişi yer almaktadır. Bunların ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Her dil bir insan.” (K7)

“Türk aileden kopmamak ve Türkiye’de kendini memleketinde hissetmesi için. Orada dışlanmaması için.” (K18)

“Her dil bir insan. Her iki devlette de anlaşabilmek.” (K19)

Katılımcılar bu ifade ile farklı kültürleri tanıyarak hem ufuklarının açıldığını, hem de kendi kişisel gelişimlerine katkıda bulunduklarını ifade etmektedirler.

Benzer ifadeler aşağıda yer almaktadır:

“İki dilli yetişen çocuk, mensubu olduğu her iki toplumun da tüm unsurlarıyla empatik bir ilişki kurmayı başarıyor, kültürlerine kolaylıkla adapte olabiliyor. İletişim kabiliyeti, tek dilli yetişen çocuklara göre daha yüksek oluyor.” (K4)

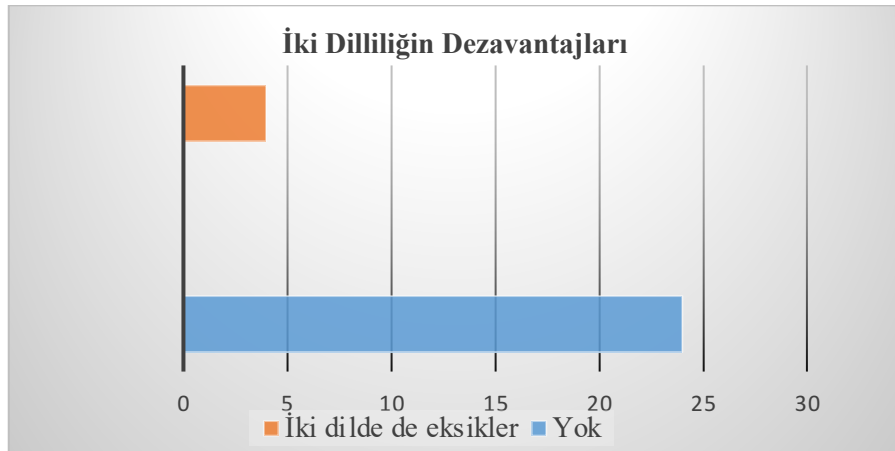
“Beyin ve kişisel gelişim için çok önemli.” (K6)

Dil bilmenin özgüvenine katkıda bulunduğunu söyleyen bir katılımcı, iletişim kurabilecek yeterlilikte olmanın bile özgüven sağladığını söylemektedir.

“Kişinin özgüvenini güçlendirir. İki dilde iletişimi kolaylaştırır.” (K22)

4.1.2. Katılımcıların iki dilliliğin dezavantajlarına ilişkin görüşleri

Sonrasında çalışmaya katılan ebeveynlere iki dilliliğin dezavantajları sorusu yöneltilmiş ve veriler Şekil 5’de gösterilmiştir.

Şekil 5. Katılımcıların iki dilliliğin dezavantajlarına ilişkin görüşleri

Tablo 2’de daha önce görüldüğü üzere çalışma grubunun çeşitli kuşaklardan, yaş gruplarından, cinsiyetten, farklı doğum yerlerinden ve eğitim seviyesinden oluşmasına rağmen iki dilliliği dezavantaj olarak görmemektedirler. Birçoğu dili tam anlamı ile kusursuz konuşmasa bile iletişim kurabiliyor olmayı veya onların ifade ettiği gibi “kendi işimi kendim görebiliyorum” konumunda olmaları sebebi ile iki dilliliği bir avantaj olarak görmektedirler. Bunun yanı sıra, sadece 2 kişi iki dilliliği dezavantajlı olarak görmekte ve ayrıca 3 kişi avantajın haricinde dezavantajlarını da belirtmiştir. Bu kategoride ifade belirten katılımcıların yorumları aşağıda verilmiştir:

“Kendi ana dilini iyi düzeyde öğrenemeyen çocuklar, içinde bulunduğu toplumun dilini de, ikinci bir dil olarak iyi öğrenemiyorlar.” (K4)

“İki dili birbirine karıştırmak.” (K10)

“Dilleri birbiri ile karıştırmak.” (K11)

“Her iki dili de hakkıyla konuşamama tehlikesi, konuşurken cümle içinde iki dili birden kullanmak.” (K12)

“İki dilde de eksikler var. Karıştırma gerçekleşebilir.” (K24)

İletişim kurabilecek yeterlilikte olmak bir avantaj olsa da, iki dili de tüm ayrıntıları ile öğrenememek ve karıştırarak karma dillerin ortaya çıkmasına sebep olmak olumsuz bir yan olarak görülebilir.

4.2. Katılımcıların Türk çocukların iki dilli büyütülmesine ilişkin görüşleri

Üçüncü soru ise “Sizce Almanya’daki bir Türk çocuğu iki dilli büyütülmeli mi?”dir. Cevaplar Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3

Katılımcıların Almanya'daki Türk Çocukların İki Dilli Büyütülmesine İlişkin Görüşleri

	f	%
Büyütülmeli	28	100
Büyütülmemeli	0	0
Toplam	28	100

Çocuklarının iki dilli büyütülmesine ilişkin görüşleri alınan katılımcıların tamamı iki dilli büyütülmesi gerektiğini söylemektedir. Burada özellikle yeni kuşakta Tablo 2’de de görüldüğü üzere Almancanın da baskın dil haline gelmesi ile iki dilliliği Türkiye’den kopmama olarak gören katılımcıların sayısı yüksektir. Bu düşüncelerin yer aldığı ifadeler aşağıda verilmiştir:

“Ana dili şart.” (K2)

“Kesinlikle büyütülmeli ve buna aile içinde bebeklikten itibaren iyi bir Türkçe ile başlanmalı. Almanya’da yaşayan Türk toplumunun bana göre yaşadığı en büyük problem, daha kendi ana dilini öğrenememiş çocukların, yaşı geldi diye okullarda Almanca eğitime başlatılması zorunluluğu. Her iki dilde de, çocuk için büyük zorluk yaratan bu durum, haliyle başarısızlığa da yol açıyor. Bu durumda hayata başlayan çocuklar için büyük üzüntü duyuyorum. Hiçbir yere ait hissedememe hali bu, zira dil “aidiyettir”...” (K4)

“Evet büyütülmeli, çünkü Almanya’da yaşayıp çalışıyorsa, mecburi Almanca öğrenmeli. Ama Türkçeyi de aile içinde konuşulduğu için de Türkçe de öğrenmeli.” (K6)

“Kendi ülkesinde yabancı gibi olmamalı, önce Türkçeyi iyi konuşmalı, sonra başka dilleri.” (K7)

“Evet. Ana dilini ve yaşadığı ülkenin dilini bilmeli, kendi ülkesinde iletişime geçebilmeli.” (K11)

“Kesinlikle evet. Hem ailesinin ana dilini güzel konuşmalı, sonra yaşadığı ülkenin ve yaşayacağı ülkenin dilini güzel konuşmalı. Bu ülkede eğitim görecektir ve başarılı olması için Almancayı öğrenmek zorunda.” (K12)

“İki ülkede de diledikleri gibi eğitim görmeleri.” (K13)

“Hem Almanya’da hem de Türkiye’de dışlanmamak için. Bence mutlaka iki dilli büyütülmeli, aynı zamanda eğitim için.” (K18)

Katılımcıların bir diğer çoğunluğu ise iki dilli büyütme sebeplerini iş, eğitim ve kariyer için faydalı görmektedir. Bu ifadelerin yer aldığı cümleler aşağıda yer almaktadır:

“Evet, gelecekte eğitimi ve hayatı için gerekli.” (K5)

“Ne kadar çok dil bilirse eğitim için o kadar iyi.” (K8)

“Evet bu çok önemli, burda yaşıyorsa eğer ve ne mutlu ki 2 dil biliyor. Bu süper bir şey.” (K16)

“Evet büyümeli. İş hayatında kolaylıklar olur. Tercüman olarak yardımcı olunur.” (K22)

“Evet, ana dilini öğrenmesi, başka dilleri öğrenmesini kolaylaştırır.” (K25)

“İki dillilik beynin etkinliğini artırır.” (K26)

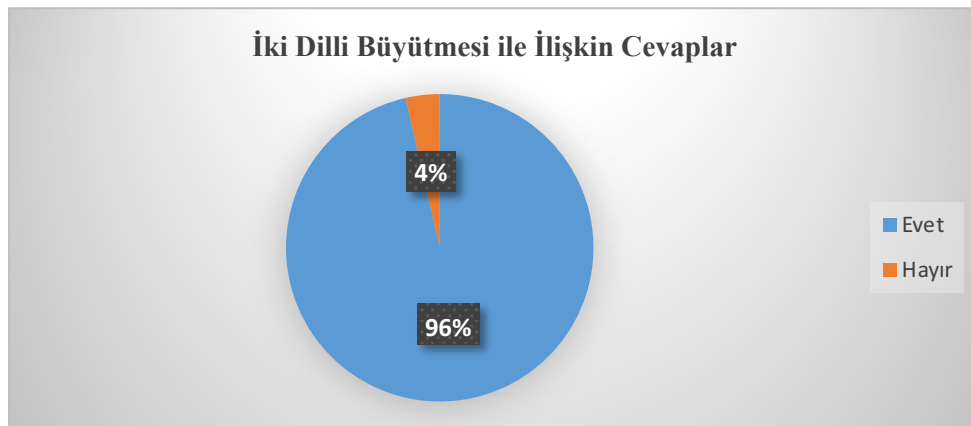
“Kesinlikle iki dilli büyütülmeli. Kişisel gelişim ve Kariyerdeki faydaları için.” (K28)

Bir kişi iki dilli büyütmeyi desteklese de, dili farklı olan bir ülkede çocuğuna anadili olması gereken Türkçeyi öğretmenin zorluklarından bahsetmiştir:

“Evet. Sadece zorlanıyorum. Çocuk ilk 3 senesinde evde kalınca bence bu durum daha kolay. 18 aylık Kita’ya (Kreş’e) başlayınca orada Almanca konuşmaya başladığında ben de daha çok Almanca konuşmaya başladım. Ama yanlış olduğunun farkındayım. Kreşten sonra parkta arkadaşlarıyla buluşunca, o gün de çok Almanca konuşmuş oluyoruz.” (K27)

4.2.1. Katılımcıların çocuklarını iki dilli büyütme oranları

Bunun yanı sıra ebeveynlerin çocuklarını iki dilli büyütme oranını tespit etmek için “Çocuğunuzu iki dilli olarak mı büyütüyorsunuz/büyüttünüz?” sorusu yönlendirildi. Bu soruya verilen cevaplar Şekil 6’da yer almaktadır.

Şekil 6. Almanya’daki Türk ebeveynlerin çocuklarını iki dilli büyütme oranı

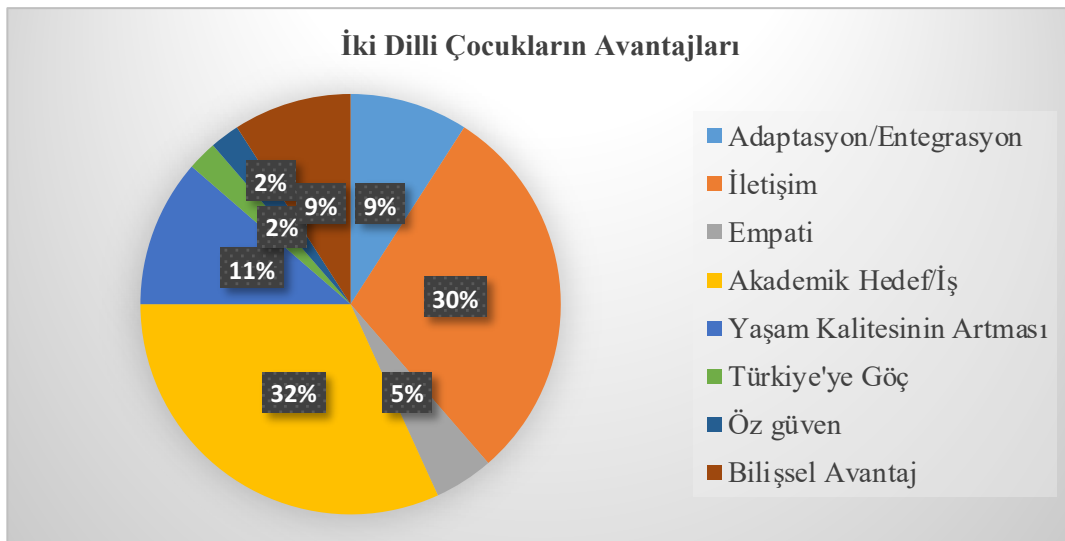
Ayrıca katılımcılardan “Çocuğunuzu iki dilli olarak büyütüyor musunuz veya / büyüttünüz mü?” sorusuna 27’si (% 96) büyütüyorum/büyüttüm olarak cevaplamıştır. Sadece bir tanesi büyütmediğini ifade etti ve sebep olarak küçük yaşta Almanya’ya gelmesinden dolayı ve ailesinin hep çalışmak zorunda kalması sebebi ile Türkçeyi iyi öğrenemediğini ve bu yüzden çocuğuna öğretmediğini ifade etmiştir.

4.3. Katılımcıların çocuklarının iki dilli büyütülmesine ilişkin görüşleri

Bu bölümde katılımcıların iki dilliliğin çocukları için oluşturduğu avantaj ve dezavantajlarına yönelik görüşleri yer almaktadır.

4.3.1. Katılımcıların çocuklarının iki dilli büyütülmesinin avantajlarına ilişkin görüşleri

Benzer sorular bu sefer çocuklarında gördükleri avantaj ve dezavantajlar üzerinden sorulmuştur. Çocuklarına iki dilli büyütülmenin ne tür faydalar sağladığı aşağıda verilen Şekil 7’de yer almaktadır.

Şekil 7. Almanya’daki Türk ebeveynlerin iki dilliliğin çocukları için oluşturduğu avantajlara ilişkin görüşleri

Bazı katılımcılar birden fazla kategoriye dâhil edilebilen birden fazla ifade verdiği için toplam sayı gösterilmemiştir.

Şekil 7’de görüldüğü üzere ebeveynler çocukları için iki dilliliği birçok açıdan faydalı görmektedirler. Büyük çoğunluğu çeşitli sebepler belirtse de en çok akademik hedef ve iş faktörleri avantaj olarak görülmektedirler. (f=14) Katılımcılar kendileri için iki dilliliğin avantajı olarak iletişim faktörünü belirtmişlerdir. Bu da 1. ve 2. kuşağın daha çok hayatlarını sürdürebilmek için Almancayı öğrenmelerinden kaynaklanmaktadır. Ancak çocukları, yani 3. ve 4. kuşak, orada doğduğu için daha konforlu bir hayat sürdürebilmek için, yani eğitimi ve iş hayatı için Almancayı iyi öğrenmesi gerekmektedir. İş ve eğitim hayatını faktör olarak belirten katılımcıların bir kaçının ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“Eğitimde yükselebilir.” (K5)

“İş hayatında çok avantajları var.” (K6)

“Kendini daha iyi geliştirir, başkalarıyla iletişime geçebilir, eğitim için iyi.” (K7)

“Kendini ifade edebilecek, iletişim kurabilecek, eğitimi için.” (K8)

“Okulda daha başarılı olacak, başka dilleri öğrenmesi daha kolay olur.” (K11)

“Hem aile içinde hem de yaşadığı ülkede ve eğitim hayatında iletişimde zorlanmayacak.” (K12)

“Özgüveni için ve isterse başka ülkelerde çalışabilir.” (K22)

“Uyum sağlamak, okul ve öğretim, üniversite.” (K23)

“Hem Yurtiçi ve Yurt dışında iş ve kariyer fırsatları artar.” (K28)

Bunun yanı sıra en çok belirtilen ikinci avantaj iki dilliliğin iletişim aracı olarak avantaj sağladığı yönündedir. (f=13) Özellikle akrabalar ile iletişime vurgu yapan ebeveynler oran olarak fazladır. Bu konuda fikir beyan eden ebeveynlerden bir kaçının yorumu aşağıda verilmiştir:

“Çocuğumu iki dilli büyütmedim ama büyütseydim Türkiye’de ailesi ile konuşabilirdi.” (K1)

“Kendini iki dilde de ifade edebilmesi. Tercümanlık gerektiren işlerde kolaylık sağlar.” (K14)

“Türk akrabalarıyla iletişim kopmaması ve ayrıca ileride Türkiye’de yaşamak isterse bunun böylece daha kolay olacağını düşünüyorum.” (K18)

“Kendi ayaklarının üzerinde durmak. Vatanında anlaşılabilmesi.” (K19)

“İki farklı ülkede de iletişim kurmak. Çocuklar ile oynamak.” (K24)

İki ülkede de yaşam kalitesini artırdığını söyleyen 5 kişi yer almaktadır. Bu durumu eğitim, iş hayatı gibi faktörler ile desteklemektedirler. Bilişsel olarak iki dilliliğin kişisel gelişime katkıda bulunduğu 4 kişi tarafından söylenmektedir. Ayrıca adaptasyon ve entegrasyon faktörü dört kişi tarafından belirtilmiştir. İki dil bilmenin empatik yaklaşımı ve özgüveni etkilediği de söylenmiştir. Ek olarak bir kişi, iki dil bilmenin çocuğunun bir gün Türkiye'ye dönmesi için avantajlı olacağını belirtmiştir. Bu farklı yorumlardan bir kaç aşağıda verilmiştir:

“Birkaç dil bilmek insanın ufkunu genişletir, her konuda avantaj sağlar.” (K3)

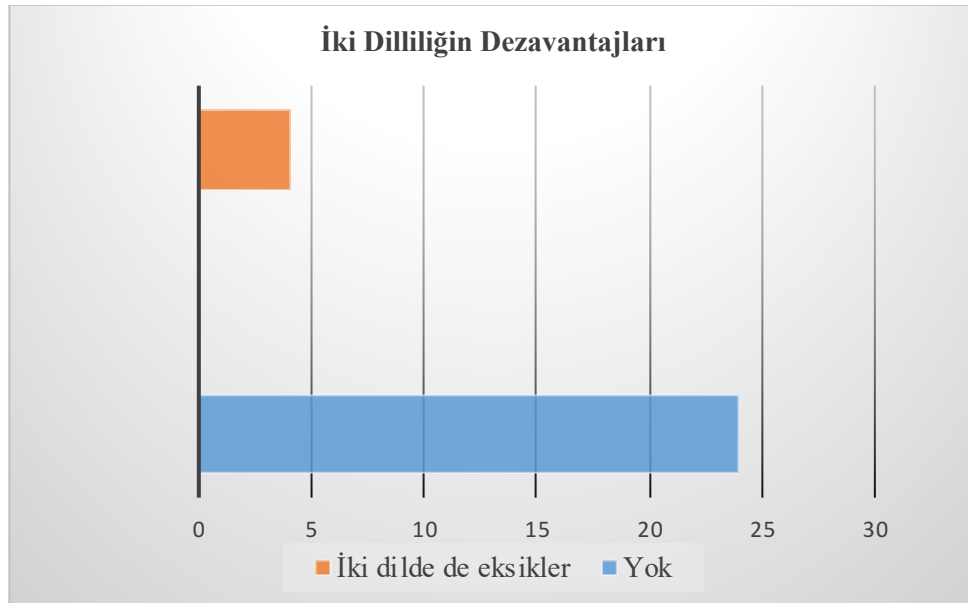
“İki ülkede de iyi yaşayabilmeleri.” (K13)

“Diğer dilleri öğrenmeyi kolaylaştırıyor.” (K20)

“Her yerde entegre olması.” (K21)

4.3.2. Katılımcıların çocuklarını iki dilli büyütülmesinin dezavantajlarına ilişkin görüşleri

Katılımcıların çocuklarını iki dilli olarak büyütmenin dezavantajları yönünde görüşleri Şekil 8’de yer almaktadır.

Şekil 8. Almanya’daki Türk ebeveynlerin iki dilliliğin çocukları için oluşturduğu dezavantajlara ilişkin görüşleri

Tablo 2’de daha önce görüldüğü üzere çalışma grubunun çeşitli kuşaklardan, yaş gruplarından, cinsiyetten, farklı doğum yerlerinden ve eğitim seviyesinden oluşmasına rağmen iki dilliliği dezavantaj olarak görmemektedirler. Sadece 2 kişi iki dilliliğin dezavantajlarını görmektedir. Bu kategoride, yani iki dilliliğin dezavantajlı olduğunu ifade eden katılımcıların yorumları aşağıda verilmiştir:

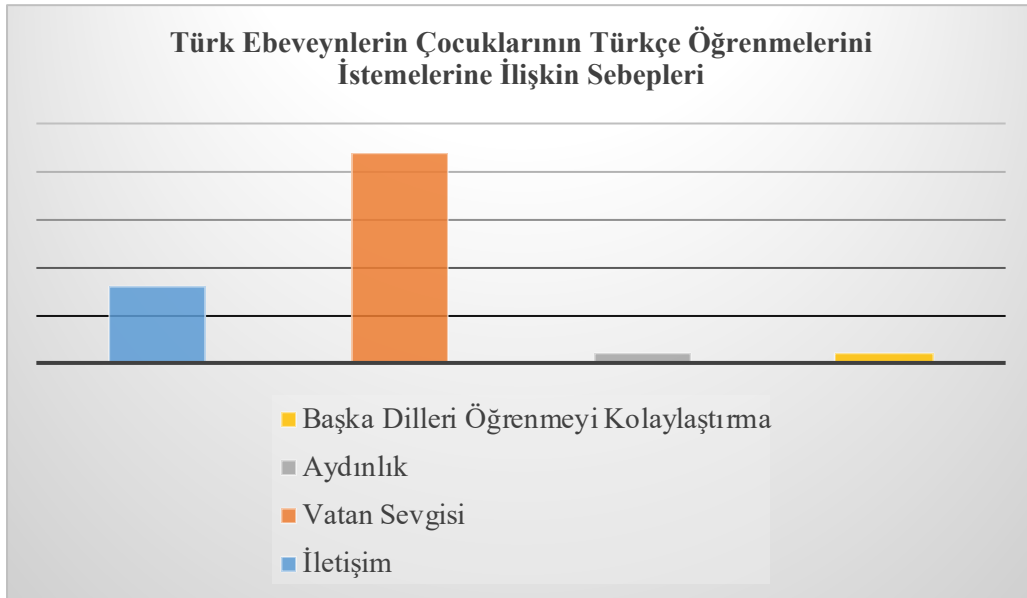
“İkinci dilini, iletişim dili olarak kullanmaya başlayana kadar zorluklarını yaşadık. Artık Türkçesi gibi Almancası da iyi düzeyde olduğundan ve her ikisini de rahatça kullanabildiğinden bir sorun yaşamıyoruz. Ancak, kendisi gibi iyi Türkçe anlayan ve konuşan yakınında tek bir Türk arkadaşı dahi yok. En eğitilmiş Türk ailelerin bile çocuklarında bunu göremedik. Bu da üzücü tabi.” (K4)

“Her iki dili öğrenmesinde zorlanabilir, gramerinde eksikler olabilir.” (K12)

Katılımcıların çoğu *“İki dil bilmenin sadece avantajı olur.” (K3)* gibi ifadelerle yer vermiştir.

4.3.3. Katılımcıların çocuklarını iki dilli büyütmek istemelerine ilişkin görüşleri

Katılımcıların çocuklarını iki dilli büyütmelerini istemesindeki sebepleri sorulmuştur. Bu sebepler tema ve kategorilere bölünüp Şekil 9’da görselleştirilmiştir.

Şekil 9. Almanya’daki Türk ebeveynlerin çocuklarının Türkçe öğrenmelerini istemelerine ilişkin sebepleri

Bazı katılımcılar birden fazla kategoriye dâhil edilebilen birden fazla ifade verdiği için toplam sayı gösterilmemiştir.

Çocuklarının iki dilli büyütülmesine ilişkin görüşleri alınan katılımcıların tamamı iki dilli büyütülmesi gerektiğini söylemektedir. Burada özellikle yeni kuşakta Tablo 2’de de görüldüğü üzere Almancanın da baskın dil haline gelmesi ile iki dilliliği Türkiye’den kopmama olarak gören katılımcıların sayısı yüksektir. (f=22) Bu düşüncelerin yer aldığı ifadeler aşağıda verilmiştir:

“Türkiye’ye gittiğimizde konuşmaları ve ana dillerini unutmamaları için.” (K2)

“Evet, çünkü bir Türküz ve her zaman bir gün Türkiye’ye dönebiliriz.” (K3)

“Kesinlikle evet. En iyi düzeyde öğrenmesi çok önemli. Sadece düzgün iletişim kurabilmesi değil; entelektüel düzeyde gelişim sağlayabilmesi için de bu gerekli. Türk edebiyatını okuyup, anlayıp, çıkarımlar sağlayabilmesi, felsefe, sanat, tarih gibi birçok alanda bilgi birikimi edinmesi, bir hayat görüşü geliştirmesi, kendi öz toplumunu tüm kültürü, tarihi ve değerleriyle tanıyabilmesi oldukça kıymetli. Kızımın, Almanya’da dahi yaşasa, kendi öz toplumuna yabancılaşmamış, kopmamış, anadiline hakim ve ileride öz vatanının ihtiyaçlarına kafa yoran, sorumluluk hisseden bir “aydın” olarak yetişmesini önemsiyorum. Seçeceği meslek ne olursa olsun...” (K4)

“İsterim ama ana dili Türkçe olmalı.” (K5)

“Biz Türk bir aileyiz, kendi dilini bilmeli ve düzgün konuşmalı.” (K7)

“Her birey önce ana dilini öğrenmeli.” (K9)

“Kendi dilimizi öğrenmeli, ailesiyle iletişim kursun diye.” (K10)

“Türk bir ailenin çocuğu olduğu için, kendimiz öz dilimizi öğrenmesi benim için önemli.” (K12)

“Türkiye’deki ailesi ile konuşabilmesi.” (K17)

“Mutlaka istiyorum çünkü köklerini bilmesi benim için çok önemli ve ayrıca böylece Türkiye ile nerede yaşarsa yaşasın her zaman bir bağ oluşturacağına inanıyorum.” (K18)

“Evet. Ne kadar Almanya’da çalışıp yaşıyorsak özümüz Türk ve bunun için.” (K22)

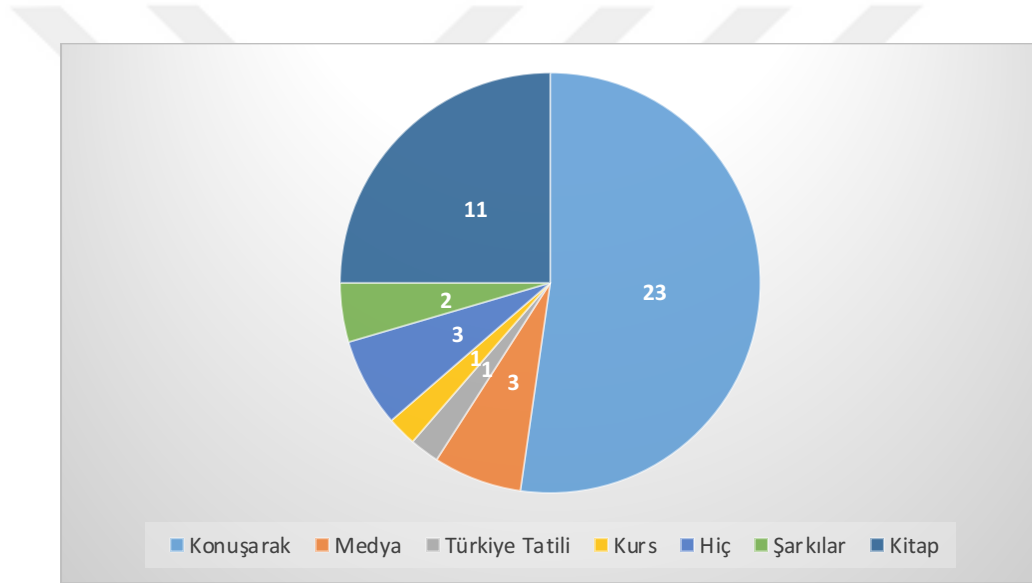
“Anadili olan Türkçeyi öğrenmeli. Ben iyi öğrenmediğim için dezavantajını yaşadım.” (K24)

Burada dikkat çeken bir diğer nokta iki dillilikten bahsederken, ikinci dilin hep Türkçe olarak kabul edilmesidir. Almanca öğrenmeyi artık bir zorunluluk olarak görmeye başlamışlardır. Almanya’ya iş için giden ilk iki kuşak için dil öğrenmek ikinci sırada yer almıştır, ancak yerleşik ve kalıcı hale gelen 3. ve 4.kuşak için dil bir önceliktir.

İletişim için öğrenmelerini isteyen 8 katılımcı yer alırken, entelektüelliklerini artırmak için isteyen bir kişi ve başka dilleri öğrenmesini kolaylaştırması için öğrenmesini isteyen ve belirten bir kişi vardır.

4.4. Katılımcıların çocuklarının Türkçe öğrenimlerine katkıda bulunma yöntemleri

Çocuklarının iki dili de öğrenmesini isteyen ebeveynlere, çocuklarının Türkçe öğrenmelerine katkıda bulunma yöntemleri sorulmuştur. Bu yöntemler Şekil 10'da yer almaktadırlar.

Şekil 10. Almanya'daki Türk ebeveynlerin çocuklarının Türkçe öğrenimlerine katkıda bulunma yöntemleri

Bazı katılımcılar birden fazla kategoriye dahil edilebilen birden fazla ifade verdiği için toplam sayı gösterilmemiştir.

Ebeveynlerin 24 tanesi konuşarak çocuklarının dil öğrenimine katkıda bulunduklarını söylemektedir. Bunlardan 11 tanesi ayrıca kitap okuduğunu söylemektedir. Ancak sadece 3 kişi medya, 2 kişi şarkılarla, 1 kişi de kurs ile destek verdiğini belirtmiştir. Türkçe öğrenmelerini isteyen 28 kişiden 3 tanesi çocuklarının Türkçe öğrenmesi için ek bir çaba

sarf etmediğini belirtmiştir. Burada Türkçe kurslarının olmaması da eleştiri sebebi olmuştur.

Bu düşüncelerin yer aldığı ifadeler aşağıda verilmiştir:

“Kızım Almanya’da hiç Türkçe eğitim almadı, Türkiye’de ise kısıtlı zamanlarda bulunduğumuzdan, burada da Türkçe eğitimi alamadı. Bildiği, okuduğu, anladığı, kullandığı bütün Türkçeyi benden (anneden) öğrendi bugüne kadar. Almanya’da Türkçe eğitim imkânını çok araştırdık ama maalesef ne okul eğitimi, ne de özel ders verecek iyi bir öğretmen imkânı bulamadık. Buna rağmen, kızımın iyi bir Türkçesi var. Çünkü, kitapsever, okuyan, araştıran, entelektüel düzeyi yüksek bir anne-babayla büyüyor ve çok zengin kütüphanesi olan bir eve doğdu. 4 aylıktan itibaren her gece, istisnasız her gece, ona kitap okudum. İstanbul Türkçesi konuştuğumdan, onunla bir yetişkin gibi, düzgün bir Türkçe ile sohbet ettim. Bugün gerçek bir kitap kurdu; her iki dilde iyi okuyor, anlıyor ve yorumluyor. Bu bizim için büyük bir mutluluk elbette. Ancak Türkçenin dil kuralları, anlatım zenginliği, ileri düzey kullanımı ve kısaca iyi bir Türkçe eğitimi için bir öğretmene ya da okul eğitimine hala ihtiyaç duyuyoruz ne yazık ki... Almanya’daki Türk toplumunun sayısı bugün 5 milyonu geçmiştir sanırım, en büyük göçmen topluluk Türkler. Ancak Türkçe dil eğitiminin bu denli yetersiz oluşu, bilinçli bir politikanın sonucu bana göre. Etrafımızda Rusça, Çince, İspanyolca, Fransızca, Flemenkçe gibi dillerin kurslarını ve öğretmenlerini rahatlıkla bulabiliyorken, bir Türkçe öğretmeni bulamamak üzüntü nedeni bizler için. Bir dip not olarak ifade etmek istedim.” (K4)

“Onunla Türkçe konuştum.” (K5)

“Aile içinde Türkçe konuşarak. Kitap okuyarak.” (K6)

“Türkçe konuşarak, düzenli Türkiye’ye tatile giderek.” (K7)

“Evde sadece Türkçe konuşarak.” (K9)

“Konuşarak, Türk televizyonu izleyerek ve Türkçe kursuna göndererek.” (K15)

“Çok Türkçe konuşuyoruz ve çok anlatıyoruz.” (K16)

“Sürekli Türkçe konuşarak ve Türkçe film izleyerek.” (K19)

Kitap okuyarak. Müzik dinleterek. Konuşarak.” (K22)

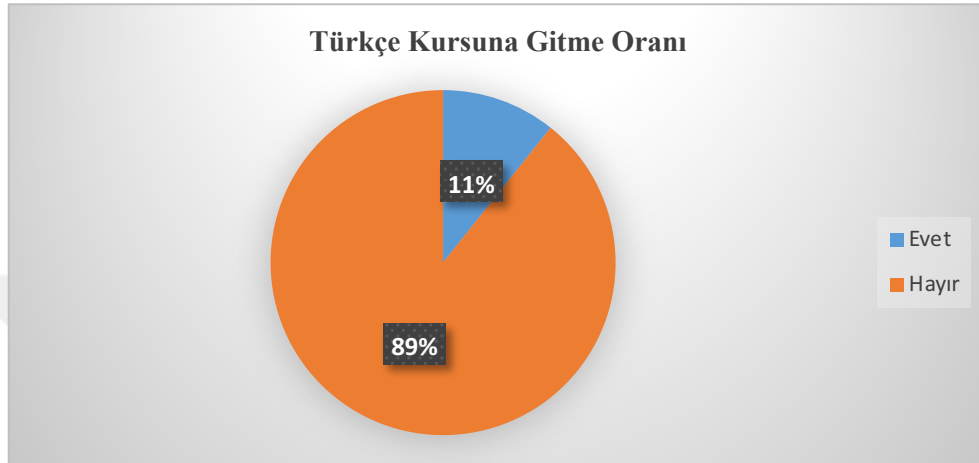
“Aile içi iletişim.” (K25)

Konuşarak, şarkı söyleyerek, Türkçe resimli kitap okuyarak.” (K26)

Ebeveynlere ayrıca çocuklarını Türkçe kurslarına gönderip göndermedikleri sorulmuştur. Sadece 1 kişi kursa gönderdiği yönünde cevap vermiştir ve birçoğu kursların eksikliğinden şikayet etmiştir. “Olsa iyi, muhakkak giderdi.” (K9) şeklinde cevaplar sıklıkla verilmiştir.

4.4.1.Katılımcıların çocuklarını Türkçe kurslara gönderme oranı

Almanya'daki Türk ebeveynlerin çocuklarını Türkçe kursuna gönderme oranı Şekil 11'de yer almaktadır.

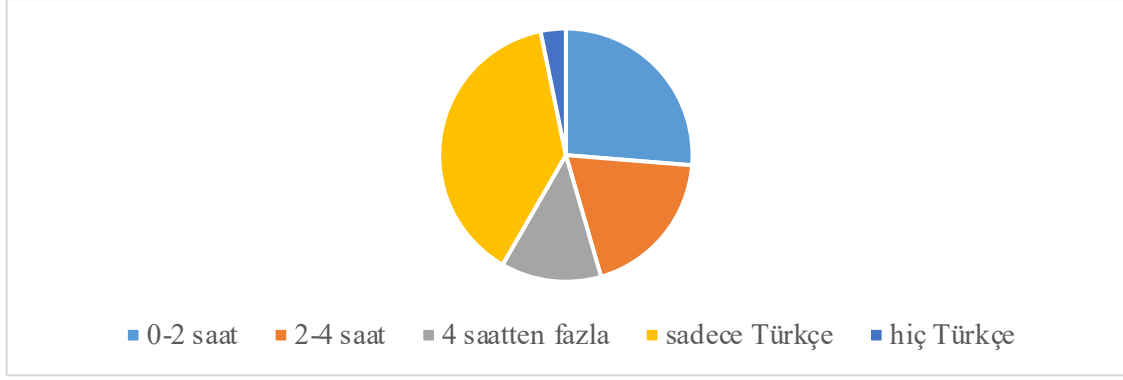

Şekil 11. Almanya'daki Türk ebeveynlerin çocuklarını Türkçe kursuna gönderme oranı

Şekil 11'de görüldüğü üzere katılımcıların sadece 3 tanesi çocuklarını Türkçe kursuna göndermiştir. Kursların çocukların dil gelişimine faydalı olduklarını da belirtmişlerdir. Ancak ebeveynlerin çoğunluğu Türkçe kursların bulundukları yerlerde verilmediğini belirtmiştir. Bu ise kursların olması halinde ebeveynlerin çocuklarını kurslara göndermek istediklerini göstermektedir.

4.4.2.Katılımcıların çocukları ile evde Türkçe konuşma süreleri

Son olarak, ebeveynlere evde Türkçe konuşma sürelerine yönelik soru yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar Şekil 12'de yer almaktadır.

Şekil 12. Almanya'daki Türklerin evde Türkçe konuşma süreleri

Şekil 12'de görüldüğü üzere evde sadece Türkçe konuşanların oranı 12 kişi ile çok yüksektir. 6 kişi günde 2-4 saat arası Türkçe konuştuklarını, 5 kişi 0-2 saat arası, 4 kişi 4 saatten fazla konuştuklarını ve sadece 1 kişi hiç Türkçe konuşmadığını belirtmiştir. Hiç Türkçe konuşmayan ebeveynin kendisi de Türkçeyi iyi bilmemektedir. Diğerleri genel olarak Türkçe ve Almancayı aynı anda kullandıklarını söylemektedirler. 1. ve 2. Kuşak genelde sadece Türkçe konuşmaktadır, ancak 3. ve 4. kuşak iki dili de ev ortamında kullanmaktadır. Özellikle çocuklarının dersleri ile ilgilendikleri zaman Almanca kullanmak kaçınılmaz hale gelmektedir. Böylelikle, evde Türkçe konuşma sürelerinde düşüş görüldüğünü söylemek mümkündür.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, Türk ebeveynlerin iki dilliliğe yönelik tutumlarını saptamak amacı ile 28 ebeveyn ile yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlar yer almaktadır.

5.1. Sonuç ve tartışma

Araştırma bulgularına bakıldığında, çalışmamızın temel problemi olan “Almanya’da yaşayan Türk ebeveynlerin, çocuklarının iki dilliliğine yönelik tutumları nelerdir?” sorusunda cevap olarak tespit ettiğimiz gerçek şudur: Kuşaklara göre ebeveynler arasında tutumlarda ciddi bir farklılık görülmemektedir. Ancak birinci ve ikinci kuşak Almancayı orada yaşayabilmek için öğrenirken, üçüncü ve dördüncü kuşak ikinci dili yaşam standartlarını artırmak için öğrenmektedir. Türkçeyi kesin öğrenilmesi gerek bir dil olarak gören yurt dışında yaşayan Türkler, öğrendikleri diğer dili aynı anda öğrenmelerine rağmen ikinci dil olarak görmektedirler.

Ayrıca, araştırma bulgularına bakıldığında çalışmamızın alt problemi olan “Ebeveynler iki dilli büyüyen çocuklarını avantajlı mı, yoksa dezavantajlı mı görmektedirler?” sorusuna cevap olarak, ebeveynlerin çoğunluğu iki dilli büyümenin hem kendileri hem de çocukları için bir avantaj olduğunu söylemektedir. Ek olarak, çocuklarının vatanlarından kopmamasını sağlayan en önemli unsurlardan birinin dil olduğunu ifade etmektedirler. Yaşadıkları ülkenin dilini orada yaşayabilmek için öğrenen ebeveynler, çocuklarının bu dili daha çok eğitimleri için öğrenmesini istemektedir. Ayrıca çocuklarının iki dilli büyütülmesini bir avantaj olarak gören ebeveynler, iki dilliliğin dezavantajlarını küçümsemektedirler. İki dilin bir arada kullanılırken bozulmasına sebep olunması ve iki dili de tam olarak öğrenememek aslında büyük bir dezavantajdır.

Bunun yanı sıra, araştırma bulgularına bakıldığında, çalışmamızın alt problemi olan “Ebeveynlerin tutumları hangi faktörlerden etkilenmektedir? Kuşaklara göre ne ölçüde değişmektedir?” sorusuna cevap olarak: Almanya’da yaşayan Türk ebeveynlerin, çocuklarının iki dilliliğine yönelik tutumlarının cinsiyet, yaş, doğum yeri, eğitim seviyesi,

çocuk sayısı, yurt dışına geliş zamanı, kaçınıcı kuşak oldukları, dil bilgileri ve baskın dillerine göre önemli bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

“Ebeveyn tutumlarına paralel olara, ebeveynlerin çocuklarının dil gelişimi için çabaları ne ölçüdedir?” alt problemine ilişkin tespit ettiğimiz gerçek şudur: Almanya’da yaşayan Türk ebeveynlerin, vatanlarını ve dillerini her şeyin önüne koymalarına rağmen, çocuklarının Türkçe öğrenmesini sağlamak için çok fazla çaba göstermediği ortaya konulmuştur. Üçüncü ve dördüncü kuşakta evde Türkçe konuşma sürelerinde ciddi bir düşüş görülmektedir. Buna karşılık, Türkçe kurslarına gönderme oranlarının düşük olmasının kursların açılmamasından kaynaklandığını belirtmektedirler.

Dördüncü alt problemimiz olan “Ebeveyn tutumlarını değiştirmek veya desteklemek için ne tür çalışmalar yapılmalıdır?” sorusuna cevap olarak ebeveyn tutumlarını desteklemek için kurslar artırılmalı ve Türkçe öğretim materyalleri dağıtımı gerçekleştirilmelidir cevabını vermek doğru olacaktır. Ayrıca baskın dilin Almanca olmaya başlamasının önüne geçilmelidir. Bu konularda en büyük rol Yunus Emre Enstitüsü ve Yurt dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığına düşmektedir.

5.1.1. Katılımcıların iki dilliliğe yönelik görüşlerine ilişkin sonuçlar

Araştırmanın sonucuna göre, ebeveynler iki dilliliği birçok açıdan avantajlı görmektedir. Ebeveynler avantajları şu şekilde sıralamışlardır:

- İletişim
- Kariyer/iş/egitim
- Entegrasyon/adaptasyon/uyum
- İnsanlara yardım edebilme
- Memleket bağı
- “Her lisan bir insan”
- Öz güven
- Yaşam kalitesinin artması

Genel avantajlar sorulduğunda, katılımcıların yarısının 1. ve 2. kuşağa ait olmasından dolayı iletişim faktörünü avantaj olarak görmeleri olağandır. Bu iki kuşak sonradan Almanya’ya gelmesinden dolayı iletişim konusunda sürekli sorun yaşamıştır. Bulgularda da görüldüğü

üzere çoğunlukla Türkçeyi baskın dil olarak gören bu kuşaklar, ikinci dili, yani Almancayı iletişim kurabilmek için öğrenmiştir. Ancak küçük yaşta gelen 2. kuşak baskın dil olarak Almancayı belirtmiştir. Türkçenin yanı sıra ikinci bir dili bilmek zorunluluk haline gelmiştir. 2. kuşağın bir kısmı ve 3. kuşak genelde iş ve kariyer faktörünü avantaj olarak ifade etmiştir. Uyum ve adaptasyon için iki dilliliği bir avantaj olarak görenlerin sadece 3 kişi olması dikkat çekmektedir. Ek olarak 4 kişi memleket bağlarını koparmamak için iki dilliliği gerekli ve avantajlı olarak görmektedir. Araştırmanın sonuçlarının tümünde Türkçe ve vatan bağı en önemli faktör olarak görülmektedir. Sonuç olarak, kuşaklara göre avantajlar çeşitlilik göstermesine rağmen, cinsiyet, yaş, kuşak, eğitim seviyesine, dil bilgisine bakılmaksızın hepsi iki dilliliği avantaj olarak görmektedir. Özellikle Türkçeyi zorunluluk olarak görmektedirler ve Almancayı bir ihtiyaç olarak belirtmektedirler.

28 kişiden sadece 5 kişi dezavantaj belirtmiştir. Ancak bu katılımcılar ayrıca avantajlarını da belirtmişlerdir. Dezavantaj olarak özellikle ilk kuşaklar iki dili de iyi öğrenememelerinden dolayı, iki dili birbirine karıştırma olarak ifade etmiştir. Böylelikle genel olarak iki dillilik bir avantaj olarak görülmektedir. Bu sonuçlar Koljanin tarafından yapılan araştırmanın sonuçları ile de örtüşmektedir (Koljanin, 2020).

5.1.2. Katılımcıların Türk çocukların iki dilli büyütülmesine yönelik görüşlerine ilişkin sonuçlar

Katılımcıların tamamı Almanya'daki Türk çocuklarının iki dilli büyütülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Çoğunluk bunu Türkiye'den kopmamak için bir zorunluluk olarak görmekte ve Türkçeyi ilk olarak öğrenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Almancayı zorunluluk olarak görenler bunun eğitim, iş ve kariyer için önemli olduğunu belirtmektedir.

Görüşlerine paralel olarak ebeveynlerin çocuklarını iki dilli büyütme oranı %96.43'dür. Tek bir kişi çocuğunu sadece Almanca ana dili ile büyütmüştür, bunu da bebekken Almanya'ya gelme sebebinden dolayı Türkçeyi iyi öğrenememesinden dolayı öğretememiş olması olarak ifade etmiştir. Baskın dili Almanca olunca çocuğuna da sadece bunu öğretebilmiştir. Bunun gibi az oranda da olsa, Türkçeyi öğrenemeyen veya iyi öğrenemeyen bir nesil yetişmektedir. Bu da Bezcioglu-Goktolga ve Yagmur'un araştırmalarını doğrulamaktadır. Bu araştırmalar, zaman içinde nesillerin yaşadıkları ülkelerin eğitim gördükleri dillerini daha çok kullanması

sebebi ile ana dillerini iyi öğrenemediğini göstermektedir (Bezcioglu-Goktolga ve Yagmur, 2016).

5.1.3. Katılımcıların çocuklarının iki dilli büyütülmesine yönelik görüşlerine ilişkin sonuçlar

Araştırmanın sonucuna göre, ebeveynler iki dilliliği birçok açıdan avantajlı görmektedir. Ebeveynler avantajları şu şekilde sıralamışlardır:

- İletişim
- Akademik hedef/iş
- Entegrasyon/adaptasyon
- Empati
- Türkiye'ye göç
- Bilişsel avantaj
- Öz güven
- Yaşam kalitesinin artması

Katılımcılar kendileri için iki dilliliğin avantajı olarak iletişim faktörünü belirtmişlerdi, bu da 1. ve 2. kuşağın daha çok hayatlarını sürdürebilmek için Almancayı öğrenmelerinden kaynaklanmaktadır. Ancak çocukların, yani 3. ve 4. kuşağın, orada doğduğu için daha konforlu bir hayat sürdürebilmek için, yani eğitim ve iş hayatı için Almancayı iyi bir şekilde öğrenmesi gerekmektedir. Bundan dolayı, en çok belirtilen avantaj akademik hedef ve iş faktörüdür. Ancak iletişim faktörü de aynı şekilde yine avantaj olarak görülmektedir. Sonuç olarak, kuşaklara göre avantajların çeşitlilik göstermesine rağmen cinsiyet, yaş, kuşak, eğitim seviyesine, dil bilgisine bakılmaksızın hepsi iki dilliliği avantaj olarak görmektedir.

28 kişiden sadece 2 kişi dezavantaj belirtmiştir. Ancak bu katılımcılar ayrıca avantajlarını da belirtmişlerdir. Dezavantaj olarak görenlerin oranının düşmesi, 1.kuşağın çocuklarında dezavantajlarda azalma olduğunu görmelerinden kaynaklanmaktadır. Çocuklarının kendilerinden daha avantajlı olmasından dolayı iki dili de iyi öğrenmeleri onlara genel olarak avantaj sağlamıştır. Onlar ailede iyi bir Türkçe ve okulda iyi bir Almanca öğrenme fırsatı bulmuştur. Böylelikle genel olarak iki dillilik bir avantaj olarak görülmektedir.

5.1.4. Katılımcıların çocuklarının Türkçe öğrenimlerine katkıda bulunma yöntemlerine ilişkin sonuçlar

Katılımcıların çocuklarının Türkçe öğrenmesine katkıda bulunma yöntemlerinin arasında en çok kullanılan yöntem ev içinde sürekli Türkçe konuşma yöntemidir. Bununla birlikte kitap okuma, film izletme, medya araçları ve kurslar yöntem olarak daha az yer almaktadır. Bu da ebeveynlerin çocuklarının Türkçe öğrenmelerini istemesine karşın öğretme konusunda yetersiz kaldıklarını göstermektedir. Tüm katılımcıların çocuklarının Türkçe öğrenmelerini istemesine rağmen, bunun için çok fazla çabalamadığı görülmektedir. Sadece konuşarak maruz bırakmak yeterli olmamaktadır. Bundan dolayı dil bilgisi kurallarında çok fazla hata yapılmaktadır.

Ayrıca bazı durumlarda daha kolay gelmesinden dolayı Almanca dili de kullanılmaktadır. Bunu sadece Türkçe konuşanların sayısının yalnızca 12 kişi olmasından anlayabiliriz. Özellikle 3. kuşaklar evde de çok fazla Almanca konuşmaktadır. Katılımcılardan 5 kişi sadece 0 ile 2 saat arasında Türkçe konuştuklarını belirtmektedir. 4. kuşağın henüz ankete katılacak kriterleri sağlamamasından dolayı Türkçe seviyelerini bilmemekteyiz. Ancak bulgulara bakıldığında gelecekte Türkçe konuşma sürelerine paralel olarak baskın dilin Almanca olma ihtimalinin yükseldiğini görmekteyiz.

Ek olarak, 28 kişiden çocuğunu kursa gönderen sayısı 3'tür. Ancak katılımcıların çoğu kursun yakınlarında olmamasından dolayı kursa göndermediğini bildirmektedir. "İmkân sunulmuş olsaydı gönderirdim" diyen çok fazla katılımcı vardır. Gönderenlere kursların verimleri sorulduğunda çocuklarına çok katkı sağladığını belirtmektedirler. Ayrıca bir katılımcı bir çocuğunu gönderme fırsatı bulmuşken, diğerini kursların kapanmasından dolayı gönderemediği belirtmiş ve gönderemediği çocuğunun Türkçesinin diğer çocuğuna kıyasla çok kötü olduğunu bildirmiştir.

Genel olarak, bulgulara bakıldığında, ebeveynlerin isteklerine karşın Türkçe öğretme çabaları yetersiz kalmaktadır.

5.2. Öneriler

Bu bölümde araştırma sonuçları ve yorumları doğrultusunda önerilere yer verilmiştir.

5.2.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler

- Ebeveynlere öneri: Araştırmada katılımcıların iki dilliliğin dezavantajlarına yönelik farkındalık düzeylerinin artması gerektiği görülmektedir. Sadece iletişim kurabilecek yeterlilikte olmak iki dillilik için yeterli değildir. Katılımcılar dezavantajların farkında olacak ki, iki dili öğrenirken ve öğretirken de yeterince özverili olabilsinler.
- Milli Eğitim Bakanlığına ve yöneticilere öneriler: Özellikle 3. kuşağın Türkçeyi memleket başının devamlılığı olarak görmesi, Türkçenin yavaş yavaş sadece Almancanın yanı sıra ikinci dil olarak öğrenilmesine sebep olmaktadır. Baskın dilin Almanca olmaya başlamasının önüne geçilmesi gerekmektedir. Yunus Emre Enstitüsü ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığına bu konuda büyük bir görev düşmektedir. Ayrıca, araştırmanın sonuçlarına göre özellikle çocukların 1.5 yaşında kreşe başlamasından dolayı, daha Türkçe öğrenmeden Almanca öğrenmesinin Türkçe öğrenimlerini olumsuz etkilediği görülmektedir. Bundan dolayı yurt dışında görevlendirilen öğretmenlerin daha küçük yaşta çocuklara öğrenim vermeye başlaması faydalı olacaktır. Ek olarak, araştırmanın sonuçlarına göre kursların az olması da ebeveynlerin en büyük şikayet konusudur. Kursların yaygınlığı ve dağılımı düzenlenerek artırılmalıdır.
- Yurt dışındaki Türk derneklerine öneriler: Araştırma sonuçlarına göre ebeveynler çocuklarının Türkçe öğrenimlerine katkıda bulunma yöntemlerini artırmalıdır. Evde çocuklarına daha fazla Türkçe kitap ve medya aracı sağlamalıdır. Ayrıca Türk sivil toplum kuruluşlarının ve Türk derneklerinin ebeveynleri bu konuda bilgilendirmesi faydalı olacaktır.

5.2.2. Gelecek araştırmalara yönelik öneriler

- Bu araştırma Heidelberg şehrindeki ebeveynlerin görüşlerini belirlemek amacı ile yapılmıştır. Benzer bir çalışma farklı şehirlerde de uygulanabilir ve özellikle Türklerin daha yoğun olduğu şehirler seçilebilir. Katılımcıların sayısını artırmak da faydalı olabilir.

- Almanya haricinde farklı ülkelerdeki Türk katılımcılara da aynı anket uygulanabilir. Böylelikle ülkelere ve ülke politikalarına göre farklılığın olup olmadığı belirlenebilir.
- Bu araştırma ayrıca ebeveyn görüşleri ile sınırlıdır. Aynı anda çocukların görüşleri de alınabilir. Böylelikle cevapların geçerlilik ve güvenilirlik oranları da daha yüksek olabilir.
- Son olarak, 4. kuşağın çocuklarının olması ile birlikte bu anket onlara da uygulanabilir ve farklılıklar var ise tespit edilebilir.

KAYNAKLAR

- Alpöge, G. (2016). Çift Dilli Çocukların Dil Gelişimi. *Turkophone*, 1(1), 5-13. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkophone/issue/18997/200508>
- Altıncı, G. (2013). Dil edinimi ve dil öğrenimi olgusuna beyin ve dil gelişimi açısından bir bakış. *Ege Eğitim Dergisi*, 14(2), 41-62. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/egeefd/issue/4901/67198>
- Atli, M. H. (2019). Multilingualism And A Multilingual Brain. *International Journal of Language Academy*, 7(3), 54-63. doi: 10.29228/ijla.30018
- Aydın, R. ve Bekir, H. (2018). Almanya’da Yaşayan Türk Ebeveynlerin Ana Dilin Okul Başarısına Etkisine İlişkin Görüşleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 10(1), 95-107. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aydintdd/issue/69234/1040799>
- Baştuğ, D. ve Kara, Ş. (2018). İki Dilli Türk Çocuklarının Ana Dil Öğretimine İlişkin Aile Görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 31-42. doi: 10.19171/uefad.430142
- Baumgart, C. Q. ve Billick, S. B. (2018). Positive cognitive effects of bilingualism and multilingualism on cerebral function: A review. *Psychiatric Quarterly*, 89(2), 273-283. doi: 10.1007/s11126-017-9532-9
- Beziçioğlu-Goktolga, I. ve Yagmur, K. (2018). Home language policy of second-generation Turkish families in the Netherlands. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 39(1), 44-59. doi: 10.1080/01434632.2017.1310216
- Bhatia, T. K. ve Ritchie, W. C. (Eds.) (2014). *The handbook of bilingualism and multilingualism*. (2. Baskı). New York, ABD: John Wiley & Sons.
- Bundesagentur für Arbeit. (2019). Statistik/Arbeitsmarktberichterstattung Fachkräfteengpassanalyse. Erişim adresi: https://statistik.arbeitsagentur.de/Statistikdaten/Detail/201906/arbeitsmarktberichte/fk-engpassanalyse/fk-engpassanalyse-d-0-201906-pdf.pdf?_blob=publicationFile
- Chumak-Horbatsch, R. (2008). Early Bilingualism: Children of Immigrants in an English-Language Childcare Center. *Psychology of Language and Communication Ryerson University*, 12(1), 3-28. doi:10.2478/v10057-008-0001-2

- Cohen, J. H., Sirkeci, İ. ve Yazgan, P. (2012). Türk göç kültürü: Türkiye ile Almanya arasında göç hareketleri, sosyo-ekonomik kalkınma ve çatışma. *Migrationletters*, 9(4), 373-386. doi: 10.33182/ml.v9i4.123
- Çelik, İ. (2017). Noam Chomsky ve Psiko-Linguistik Dil Gelişim Kuramı. *Electronic Turkish Studies*, 12(28), 193-208. doi: 10.7827/TurkishStudies.12507
- Demirbaş, H. (2014). *Eğitim Kültür Açısından Avrupadaki Türk Çocukları: Sorunlar ve Çözümler*. (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Demirkol, E. (2019). *German-Turks Return to the Homeland : The Migration of Third Generation German-Turks to Turkey* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 582201).
- Döring, O. (2020, Haziran). *Fachkräfteeinwanderungsgesetz in der Corona-Krise: Potentiale und Handlungsstrategien zur Fachkräftegewinnung aus Drittstaaten*. Hrnetwork: Fachkräfte-Einwanderungsgesetz Konferansı. Berlinbrandenburg e.V., Berlin.
- Ekiz, D. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayıncılık.
- Fulland, H. (2016). *Language Minority Children's Perspectives on Being Bilingual*. (Doktora tezi, Oslo Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Erişim adresi: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/53174/Fulland-avhandling.pdf?sequence=1>
- Grosjean, F. (1982). *Life with two languages: An introduction to bilingualism*. Massachusetts, ABD: Harvard University Press.
- Hamers, J. F. ve Blanc, M. H. (2000). *Bilinguality and bilingualism*. (2. Baskı). Cambridge, UK: University Press.
- Heints, D., Müller, J. E. ve Reidberg, L. (2006). *Mehrsprachigkeit macht Schule*. (1. Baskı). Duisburg, Almanya: Gilles und Francke Verlag.
- Husniyah, A. (2018). A Critical Review of Gardner's and Dornyei's Motivational Orientations. *Journal Linguistic Terapan*, 8(2), 57-62. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/340741257_A_Critical_Review_of_Gardner's_and_Dornyei's_Motivational_Orientations

- Ihlamur-Öner, S.G. ve Öner N.A.Ş. (Der.) (2012). *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*. (5. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- İyi, M.M. (2020). Türkiye'nin Nitelikli İş Gücü Kaybı: Almanya'nın Yeni Göç Yasası. *Göç Araştırmaları Vakfı*, 4, 1-13. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/346719220_TURKIYE'NIN_NITELIKLI_IS_GUCU_KAYBI_ALMANYA'NIN_YENI_GOC_YASASI
- Kalayci, S. (2012). "A Journey to Bilingualism" A Case Study of German-Turkish Bilingual Family. *Educational Process: International Journal*, 1(1-2), 29-38. doi: 10.12973/edupij.2012.112.3
- Karababa, Z.C.C. (2009). Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Ve Karşılaşılan Sorunlar, *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2, 265-277. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/285810439_Yabanci_dil_olarak_turkcenin_ogretimi_ve_karsilasilan_sorunlar
- Keim, I. ve Tracy, R. (2006). Mehrsprachigkeit und Migration. *Der Bürger im Staat*, 56(4), 222-227. Erişim adresi: https://www.buergerundstaat.de/4_06/integration.pdf
- Koljanin, A. (2020). *Meinungen und Einstellungen der DaF-Lernenden zur Mehrsprachigkeit* (Doktora tezi, Josip Juraj Strossmayer Üniversitesi, Beşeri ve Sosyal Bilimler Enstitüsü). Erişim adresi: file:///192.168.4.85/depo/indirilen%20dosyalar/koljanin_ana_ffos_2020_dipl_sveuc.pdf
- König, G. Ç. (1991). Toplumdilbilim açısından dil ve dil türleri. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 2, 59-70. Erişim adresi: <http://dad.boun.edu.tr/en/download/article-file/303053>
- Lao, C. (2004). Parents' attitudes toward Chinese–English bilingual education and Chinese-language use. *Bilingual research journal*, 28(1), 99-121. doi:10.1080/15235882.2004.10162614
- Mergen, F. (2010). *İki dilli bireylerin anadilinde ve ikinci dilide dilbilgisel ve anlambilimsel işlemlerinin nörodilbilimsel açıdan incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü). Erişim adresi: <http://hdl.handle.net/20.500.12397/10856>

- Mergener, A. (2018). *Zuwanderung in Zeiten von Fachkräftengpässen auf dem deutschen Arbeitsmarkt*. (1. Baskı). Bonn, Almanya: Bundesinstitut für Berufsbildung.
- Oladejo, J. (2006). Parents' attitudes towards bilingual education policy in Taiwan. *Bilingual Research Journal*, 30(1), 147-170. doi: 10.1080/15235882.2006.10162870
- Oliver R. ve Purdie N. (1998). The Attitudes of Bilingual Children to their Languages. *The Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 19(3), 199-211. doi: 10.1080/01434639808666352
- Öztürk, M. (2011). *Avrupa Birliği Göç Politikaları: Almanya'daki Türk İşçileri*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 303769).
- Pınar, Y., Kubilay Pınar, N. ve Çetintaş, B. (2015). Dilbilim, Sinirdilbilim ve Beyin Araştırmaları Bulguları Işığında Çocuklarda İlk ve İkinci Dil Gelişimi ve İkidillilik. *İdildergi*, 4(18), s.1-23. doi: 10.7816/idil-04-18-01
- Pilancı, H. (2009). Avrupa Ülkelerinde Türklerin Türkçeyi Kullanma Ortamları Sürdürebilme İmkânları ve Koruma Bilinçleri, *Bilig*, 49, 127-160. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/273822858_Avrupa_Ulkelerindeki_Turkler_in_Turkceyi_Kullanma_Ortamlari_Surdurebilme_Imkanlari_ve_Koruma_Bilincleri
- Saville-Troike, M. (2012). *Introducing Second Language Acquisition*. (2. Baskı). New York, ABD: Cambridge University Press.
- Sönmez, H. (2020). İki Dilli Türk Çocuklarının Avrupa'daki Ülkelere Göre Türkçe Eğitimler İle İlgili Bir Literatür Değerlendirmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 12-33. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/usaksosbil/issue/55286/731212>
- Statistisches Bundesamt. (2022). Anzahl der Ausländer aus der Türkei in Deutschland von 2001 bis 2020. Erişim adresi: https://de.statista.com/statistik/daten/studie/152911/umfrage/tuerken-in-deutschland-seit2001/?fbclid=IwAR1__3dhl9wcz6fSJfAFwsj87QmPj3mek_grmRXtYNJGbdjvy61dAWiOIA8#professional adresinden edinilmiştir.
- Südwestfälische IHK. (2020). Das Fachkräfteeinwanderungsgesetz. Erişim adresi: <https://www.sihk.de/blueprint/servlet/resource/blob/4690378/bbb515a4e471b2657e357ab2fedb5f25/das-fachkraefteeinwanderungsgesetz-data.pdf>

- Şerif, O. (2016). Türkçede ana dil ve ana dili. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2(1), 311-322. doi: 10.20322/lt.15463
- Trost, G. ve Linde, M. (2020, 18 Mayıs). Deutsche Geschichte – Gastarbeiter. https://www.planetwissen.de/geschichte/deutsche_geschichte/geschichte_der_gastarbeiter/index.html adresinden erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (1969). *Türkçe sözlük* (Genişletilmiş Baskı). Ankara: TDK.
- Wrobel, R. (2016). Der deutsche Arbeitsmarkt zwischen Fachkräftemangel und Immigration: Ordnungspolitische Perspektiven in der Flüchtlingskrise. *Ordnungs Politisches Portal*, 1, 1-38. Erişim adresi: <http://hdl.handle.net/10419/126203>
- Wu, C. H. (2005). *Attitude and behavior toward bilingualism for Chinese parents and children*. Proceedings of the 4th International Symposium on Bilingualism, Somerville MA, ABD.
- Yağmur, K. (2007). İkidilli Çocukların Dil Becerilerinin Ölçümü ve Eşik Kuramı. *Dil Dergisi*, 1(135), 60-75. doi: 10.1501/Dilder_00000000067
- Yaylacı, F. G. (2012). Belçika'daki Türklerin Dil Kullanımları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 63-88. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/usaksosbil/issue/21646/232709>
- Yeğenoğlu, M. (2016). *Avrupa'da İslam, Göçmenlik ve Konukseverlik*. (1. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, C. (2012). *Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi (Almanya Örneği)*. Ankara: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.
- Yılmaz, M. Y. (2014). İki Dillilik Olgusu ve Almanya'daki Türklerin İki Dilli Eğitim Sorunu. *Electronic Turkish Studies*, 9(3), 1641-1651. doi: 10.7827/TurkishStudies.6216
- Zincone, G., Penninx, R. ve Borkert, M. (Der.) (2011). *Migration Policymaking in Europe: The Dynamics of Actors and Contexts in Past and Present*. Amsterdam, Hollanda: University Press.

EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

Soru Numarası	Soru
1. Bölüm	Değerli Veliler, Bu araştırmanın amacı, bir ebeveyn olarak çocuğunuzun dil becerilerine ilişkin görüşlerinizi ortaya koymaktır. Araştırmadan elde edilen bilgiler sadece bilimsel amaçlar için kullanılacak ve kesinlikle üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Araştırmaya katılım gösterdiğiniz ve kıymetli fikirlerinizi bizimle paylaştığınız için teşekkür ederiz. Öğretmen/Yurt dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi YL Öğrencisi
1	Yaşınız ☐18-30 ☐31-45 ☐46-60 ☐60 ve üstü
2	Cinsiyetiniz ☐Kadın ☐Erkek
3	Doğum Yeriniz ☐Türkiye ☐Almanya ☐Diğer
4	Yaşadığınız Şehir _____
5	Eğitim Seviyeniz ☐İlkokul

	☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Lisans ☐ Yüksek lisans/ Doktora ☐ Hauptschule ☐ Realschule ☐ Gymnasium
6	Kaç çocuğunuz var? Yaşlarını belirtiniz? ☐ 1 (... yaşında) ☐ 2 (... ve yaşında) ☐ 3 (... , ve ... yaşlarında) ☐ 4 ve daha fazla (... , ve ... yaşlarında)
7	Yurt dışına ne zaman geldiniz? ☐ Burada doğdum ☐ 1960-1980 ☐ 1981-1995 ☐ 1996-2010 ☐ 2010-2022
8	Almanya'da kaçınıcı kuşağa aitsiniz? ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4
9	Kaç dil konuşuyorsunuz? Bunlar hangileri?
10	İki dilli mi büyüdünüz veya sonradan mı ikinci dili öğrendiniz? ☐ Evet, iki dilli büyüdüm. ☐ Hayır, sonradan öğrendim.
11	Ana diliniz veya baskın diliniz hangisidir? ☐ Almanca ☐ Türkçe ☐ Almanca ve Türkçe ☐ Diğer
2. Bölüm	

1	Sizce iki dilliliğin en önemli avantajı nedir?
2	Sizce iki dilliliğin en önemli dezavantajı nedir?
3	Sizce Almanya'daki bir Türk çocuğu iki dilli büyütülmeli mi? Cevabınızı açıklayınız.
4	Çocuğunuzu iki dilli olarak mı büyütüyorsunuz/büyüttünüz? ☐ Evet ☐ Hayır
5	Çocuğunuzu iki dilli büyütüyorsanız/büyüttüyseniz bu diller hangileridir?
6	Çocuğunuzu iki dilli olarak büyütmenizin çocuğunuza ne gibi faydaları olacaktır/olmuştur?

7	Çocuğunuzu iki dilli olarak büyütmenizin çocuğunuza herhangi bir dezavantajı olabilir mi/olmuş mudur?
8	Çocuğunuzun Türkçe öğrenmesini istiyor musunuz? Neden?
9	Çocuğunuzun Türkçe öğrenimine nasıl katkıda bulunuyorsunuz/bulundunuz?
10	Çocuğunuz Türkçe kursuna gidiyor mu/ gitti mi? ☐ Evet ☐ Hayır
11	Evde bir günde ortalama kaç saat Türkçe konuşuyorsunuz? ☐ 0-2 saat ☐ 2-4 saat ☐ 4 saatten fazla ☐ sadece Türkçe ☐ hiç Türkçe YL Öğrencisi Dilan Çiftçi Ertürk

Ek 2. Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 10.02.2022-105401

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : E-61923333-050.99-105401
Konu : 04/12 Dilan ÇİFTÇİ ERTÜRK

10.02.2022

Sayın Dilan ÇİFTÇİ ERTÜRK

İlgi : Dilan ÇİFTÇİ ERTÜRK 01.02.2022 tarihli ve 0 sayılı yazı

Üniversitemiz Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik Kurulu'nun 09.02.2022 tarihli ve 04 sayılı toplantısında alınan "12" nolu karar ile Dilan ÇİFTÇİ ERTÜRK'ün başvurusu uygun görülmüş ve karar örneği ekte sunulmuştur.
Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Murat İSKENDER
Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik
Kurulu Başkanı

Ek: Karar Yazısı (1 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu : B8C57F0URB Pin Kodu : 07172

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd/eK=5783kzD=B8C57F0URBkzD=105401>

Adres : Eskişehir Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:
sakaryaniversitesi@hs01.kep.tr
Telefon No: 0264 295 50 00 Faks No: 0264 295 50 31
e-Posta: ozekalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ: www.sakarya.edu.tr

Bilgi için: Hatife Babacan
Unvanı: Birim Evrak Sorumlusu

KARAR

12. Dilan ÇİFTÇİ ERTÜRK'ün “ Almanya’da Yaşayan Türk Ebeveynlerin İki Dilliliğe Yönelik Tutumları ” başlıklı çalışması görüşmeye açıldı.

Yapılan görüşmeler sonunda Dilan ÇİFTÇİ ERTÜRK'ün “ Almanya’da Yaşayan Türk Ebeveynlerin İki Dilliliğe Yönelik Tutumları ” başlıklı çalışmasının Etik açıdan **uygun** olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Ek 3. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 01.03.2022-112218

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Yazı İşleri Birimi

Sayı : E-67236739-044-112218
Konu : Anket Uygulama

01.03.2022

Sayın Dilan ÇİFTÇİ ERTÜRK

Yüksek lisans tez çalışması kapsamında "*Almanya'da Yaşayan Türk Ebeveynlerin İki Dilliliğe Yönelik Tutumları*" başlıklı çalışmanızı Almanya'nın Baden-Württemberg eyaletinde bulunan Heidelberg şehrinde yaşayan gönüllü 15 Türk ebeveyne uygulamanız uygun görülmüştür.
Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Ali Haydar ŞAR
Müdür

Doküman Kodu : BSVSP21DUR Pin Kodu : 34672

Adres: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü 54300 Hendek/Sakarya
Telefon No: 0264 214 2454 Faks No: 0264 295 7492
e-Posta: egitim@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ: www.egitim.sakarya.edu.tr

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi : <https://trkiye.gov.tr/dokuman/tckc=57834aD=BSVSP21DURPinK=112218>

Bilgi için: Hacı Musa Arıkan
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

Telefon No: 7495